

શ્રી

હરિ ઝીતો

અને

ગાંધી ઝીતો

રૂચિતા :- નટુભાઈ જોષી

Trust in God and Do the Right.

નિવેદન

દરેક માતાને પોતાનું બાળક સર્વાંગ સુંદર લાગે છે અને બાળ સ્વાસ્થ્ય હરીફાર્થમાં એને મુંઝવાને મોહ છુટતો નથી. તેવાજ ભાવથી થોડાં કાવ્યો પ્રસિદ્ધ કરવા પ્રેરાયો છું. ઘણાં કાવ્યોમાં ધ્રુવપંક્તિઓ, લોકશ્રુતિ રમતાં ભજનો, ગીતો અને કવિતાઓમાની છે. મૂળ રચયિતાઓની સંમતિ વિના ઉપયોગ કરવા તેમની ક્ષમા યાચું છું અને

“આણેલ મારા મુઠી એક પૌંચા,
પ્રિતે થહો પ્રેમ કયા મહાત્મને”

વાંચકોને નમ્ર વિનંતિ.

શ્રી જયતીર્થ (વિષ્ણુ તીર્થ) સ્વામી કૃત ભાગવત-સારોદ્ધારનુ શ્રી સુસરલા શ્રીનિવાસ બી. એ. એ (રામરાવ-રાવપેટા કેકાનડા શ્રીવ્યાસ પ્રેસ તીરૂપતી.) કરેલા અંગ્રેજી ભાષાંતર પુસ્તકમાંથી ભાગવત હૃદય, આત્મ-સમર્પણ અને જિંબોપદેશ ૩ પ્રકરણોનું સમશ્લોકી મૂળ સંસ્કૃત સાથે આપ્યાં છે. (સારોદ્ધારના શ્લોકોમાં અને ગીતાપ્રેસની શ્રીમદ્ ભાગવતની આવૃત્તિમાં થોડો પાઠફેર છે.) ભાગવત સારોદ્ધારમાં ભાગવતના ૩૬૫ શ્લોકો (દરરોજ એક શ્લોકનું પઠન મનન અને કીર્તન કરવા) ભાવ અનુકુળ પ્રકરણોમાં આપેલા છે. સંસ્કૃત શ્લોકોનું અને તેમાં પછી શ્રીમદ્ભાગવતના શ્લોકોનું સમશ્લોકી કરવું મારા જેવા અદ્વૈતને માટે ઘણું કઠિણ છે. સંતોષકારક ન્યાય આપી શકાયો નથી, અને સરળ ભાવવાહી બનાવવા હીધેલી છૂટ વિદ્વાનો દરગુજર કરશે. સમશ્લોકી ભાષાંતર શ્રી. પી. એમ. મોદી સાહેબ. એમ એ. પી. એચ. ડી. (નિવૃત્ત પ્રિન્સિપાલ શ્યામળદાસ કેલેજ, ભાવનગર, હાલ નિવાસ વડોદરા)

જોઈ ગયા છે. અર્થઃ ઘટાવવામાં સિમજવામાં કરેલી જૂલો પ્રેમથી સુધરાવી છે જે માટે તેઓશ્રીને હું અત્યંત તથા હું. શ્રીમોદી સાહેબ ૭૫ વર્ષની વય વટાવી ગયા છે. છતાં યુવાનને શરમાવે તેવું સ્વાસ્થ્ય અને ઉત્સાહ સાચવી રહ્યા છે એમ એ. પી. એચ ડી ના અભ્યાસાર્થીઓ સાથે જેટલી સરળતાથી સંસ્કૃત પ્રાચીન ગ્રંથો વેદ-વેદાન્ત-ગીતાદી (પ્રસ્થાન ત્રયી) નું વાંચન-વિચારણા કરે છે તેટલીજ સરળતાથી તદુપરાંત પ્રેમાળ વાતસહ્યથી માધ્યમિક શાળાના સંસ્કૃતના વિદ્યાર્થીઓને સંસ્કૃતનો અભ્યાસ સરસ કરાવતા જોતાં તેઓશ્રીમાં ઉપ-નિષદના મહર્ષિનાં દર્શન થાય છે.

પૂજ્ય બાપુને અંજલિ રૂપે લખાયેલાં 'ગાંધી ગીતો' મહાત્માજીનાં શતાબ્દિ વર્ષમાં પ્રગટ કરવાના યોગાનુયોગ માટે પરમેશ્વરનો પાડ માનું છું. ગાંધીગીતો ૪ થી ૧૩ સ્વ. કુ. મનુબહેન ગાંધીની 'બાપુ મારી બા' પુસ્તિકામાં વર્ષુવેલા પ્રસંગો ઉપરથી અનેકાં સુધી તેમના જ સંબંધોમાં રચ્યાં છે.

રૂઝવેદ અને યજુર્વેદ ના થોડા મંત્રોનું સમશ્લોકી કથું છે. જેનું શ્રી મોદી સાહેબ સાથે વાંચન-વિચારણા ચાલુ છે. રૂઝવેદ મંડળ ૪ સૂકત ૫૮ (શુક્લયજુર્વેદ અધ્યાય ૧૭ના મંત્રો ૮૬ થી ૯૬) ધૃત પ્રશંસા સ્વ. શ્રી. અંબુભાઈ પુરાણીએ ઘટાવેલા ઉદાર અર્થો મુજબ સમશ્લોકી કરેલું આમાં આપ્યું છે. વેદના સ્તુતિ મંત્રો અને સૂકતો સમશ્લોકી પુસ્તિકાકારે પ્રકાશન કરવાનો મનોરથ શ્રી હરિ પાર પાડે એવી પ્રાર્થના સહ વિરમતો.

વડોદરા તા. ૮-૫-૭૦

વિશાળ શુક્લ અક્ષય તૃતીયા ૨૦૨૬ નંદુભાઈ બેળી

સોજન્ય મૂર્તિ
ડૉ. શ્રી હાકોરભાઈ વી. પટેલ M. D.

ડા. ઠાકારભાઈ. વિ. પટેલ.

સેવા, સુશ્રુતા અને શક્તિયાથી અનેકને આપે
જિવનદાન આપ્યું છે. આપોછો અને આપતા રહો એવી
શ્રીહ રતે પ્રાર્થના.

અનાથી વધુતો આપ, સહૃદયતા પૂર્ણ ઉદ્ધાર અને હાથ
પ્રેરક આશ્વાસનોએ હઠીનાં દર્દ હળવાં કરો છો અને તેમના
અપતંજનોમાં ઉત્સાહ અને વિશ્વાસ જન્મવો છો.
જપ માં કેલેરાગ્રેસ્ત અને હાથ પગની નાડીઓ તુટી
ગયેલી સ્થિતિમાં મને રજ કેલાક અવરત અંખડ
સારવાર આપી મૃત્યુના મુખમાંથી પાછો, આણ્યો હતો.
એટલુંજ નહ પરંતુ ત્યારથી આપ અમને આપના કુટુંબી-
જન ગણો છો એ ઉપકારનો બદલો આજન્મ અદા કરી
શકું તેમ નથી.

સર્વે સુખિનો સન્તુ, સર્વે સન્તુનરામયાઃ
સર્વે ભદ્રાણ્ય પશ્યન્તુ, મા કશ્ચિત્ કુળભાર લવેત્.

આયુર્વેદની આશાતું પરિપાલન કરવા જનતાની
સુસ્વાસ્થ્યની જવાબદારીઓ આપે ગ્રહી છે. તેમાં આપને
સંપૂર્ણ સફળતા અને યશ મળે એવી પ્રાર્થનાસહ ગીત
પુન્યોપહાર સમર્પતો.

આપનો ભવદીય

“નંદુભાઈ જોષી.”

પ્રસ્તાવના

મારા પરમ મિત્ર શ્રી નટવરલાલ જોષીએ (નિવૃત્ત પોષ્ટ માસ્ટર) મૂળ સંસ્કૃત સ્તુતિઓનો આશ્રય લઈને તેમજ સતત રીતે પશુ યુગરાત્રીના સ્તોત્રકાવ્ય કાવ્યરૂપે સ્તુતિઓ તેમજ હિતર વિષયક આનંદદાયક, શ્રેષ્ઠ, સમૃદ્ધ કાવ્યો લખ્યા છે. તે પૈકી સારા સમુદાય આ સાથે જનતા પાસે જનતાના રસાસ્વાદ માટે અમુક કાવ્યો રજુ થાય છે. તે પ્રસંગને હું આનંદથી વધાવું છું અને રસોદયી જોષીએ તન, મન અને ધનનો સદુપયોગ કરીને જે સ્તોત્રપદ્યોગી, કાવ્ય માટે હિતસાદ્દ દર્શાવ્યો છે, તેમાટે હું એમને મારા તરફથી તેમજ ગિર્યામુર્ગ તરફથી અભિનંદન આપું છું.

આવા સંસ્કૃતની છાયાવાળા ભક્તિ કાવ્યોનો ચાલુ જમાનામાં ઘણોજ ઉપયોગ છે. તે વાતની ના પાડી શકશે નહિ. વેદ ઉપનિષદો (વેદાન્તો) ગીતા ભાગવત આ બધાં આપણાં પ્રથાનો (ધર્મના મૂળભૂત પાયા) છે. એના ઉપર આચાર્યોએ લાખો લખ્યા છે. આ લાખો તો એક રીતે સ્વસ્વ સંપ્રદાયો સિદ્ધ કરવા અને હિતર મતોનું નિરાકરણ કરવા લખાયા છે.

આવા વાગ્યુદ્ધના જમાનો દવે ચાલી ગયો છે. અર્વાચીન યુગમાં મનુષ્યને ગીતાની-બાર્હિષ્ણની ટીકામાં નહીં, પણ તેના મૂળ ઉપદેશમાં વધુ રસ છે. અને જે આપણી સંસ્કૃતિનો પુનરુદ્ધાર થવાનો દશે તો તે પક્ષાપક્ષીથી નહીં પણ મૂળ ગ્રંથોમાં અને મૂળ-સાદા-રજૂ થયેલા સિદ્ધાંતોમાં રસ ઉત્પન્ન કરવાથીજ થવાનો છે. એ ચોક્કસ છે. જે બાર્હિષ્ણો સંસ્કૃતજ છે, તેઓ તો મૂળ પ્રથાનોજ વાંચશે, ને સમજશે. પણ આપણા સમાજનો મોટો વર્ગ સહેલાઈથી ઉપયોગ પુરતું-સંસ્કૃત જાણીતું, તેવાં સાધનો અને પદ્ધતિ દળૂ પ્રાપ્ય નથી. તેથી, મારા મિત્ર શ્રી જોષીનો પ્રયાસ ઘણોજ આદરપાત્ર છે.

દવે, મૂળ સાથે ગુજરાતીમાં થયેલું મહાત્માકે ભાષાંતર નો શબ્દાર્થ રજૂ કરી શકે. પણ પદાત્મક અનુવાદ તો સૌ ટકા શબ્દાર્થ રજૂ નજ કરી શકે આ રીતે, કદાચ પ્રસંગોપાત થી જોડીના “સ્વાન્ત સુખાય” પ્રેરીત કાવ્યોમાં મૂળ અંથગત સ્તુત્યાદિનો શબ્દાર્થ પુરેપુરો ન રજૂ થયો હોય તે શક્ય છે.

પણ તેનાથી કરીને, કંઈ ક્ષતિ થતી નથી, એક રીતેતો, લોકો સમજે તે રીતેજ રજુઆત ઈષ્ટ છે. અને તેની રજુઆત અહીં જોવા મળે છે. કોઈકોઈ સ્થળે અન્ય માટે વાંચકે જરા ધ્યાન આપવું પડે છે. એ સમજવા પછી અર્થ ગ્રહણ થતાં વાંચકને અપૂર્વ આનંદ આવે છે. આ પ્રકારના અન્ય અને સમશ્વૃતિ લેખકે પરિશિષ્ટમાં આપ્યા છે. તે ધણા ઉપયોગી નીવડશે.

શ્રી જોષીની મૈત્રી થતાં હું અનુભવી શક્યો છું કે એમનામાં આપણા દેશની રાષ્ટ્રિય પ્રવૃત્તિઓ માટે ઉત્સાહ છે અને મહાત્માજી પ્રત્યે અપૂર્વ માન અને ભક્તિ છે. અને તે માન ઉત્સાહેજ—આગળ વધીને પોતે અનુભવેલા આનંદનો ધીર લોકો પરસ્પર માધ્યંતઃ એયઃ પરમ ઘાન્ડ્યથ એ ભાવના એમનામાં જગાડી છે.

જે સમાજમાં તેમને શિક્ષણ મળ્યું, સાહિત્યનો શોખ પોષાયો તેનું ચત્કિંચિત્ શુ આરીતે અદા કરે છે. અને એના ફલસ્વરૂપ “હરિગીતો અને ગાંધી ગીતો” પ્રસિદ્ધ થાય છે. તો લોકો એનો લાભ લેશે, એવી મને આશા છે.

।ગરધર નિવાસ, રાવપુરા.

વડોદરા, તા. ૧૬-૩-૭૦.

પ્રતાપરાય. મ. મોદી.

વિષયસૂચિ

પાન

૧	ધન પ્રગંસા સંસ્કૃત-ગુજરાતી.	...	૧
૨	ધીરામ જન્મ લીલામૃત.	...	૩
૩	શ્રીકૃષ્ણ જન્મ લીલામૃત	...	૪
૪	મદાલારત કથા	...	૭
૫	ગગા અવતરણ કથા	...	૬
૬	ત્રેમળ ન્યોતિ	...	૧૧
૭	અકોધ	...	૧૨-૧૮
૮-૧૧	મગનાષ્ટકો... ..સ્વાગત ગીતો.	...	૧૬
૧૨	મહીકાનાં દાણુ	...	૨૦
૧૩	આદર્શ વિદ્યાર્થી	...	૨૨
૧૪	સદ્ગુરુને નમસ્કાર	...	૨૩-૨૪
૧૫-૧૬	પડપદી સંસ્કૃત, ગુજરાતી	...	૨૬-૨૭
૧૭	ભાગવત હૃદય " "	...	૩૦-૩૧
૧૮	આત્મસમર્પણ " "	...	૩૩-૩૪
૧૯	નિષ્પ્રોપદેશ " "	...	૩૫-૩૬
૨૦	નારદજીની પ્રેરણા " "	...	૪૨
૨૧	બાપુની યાદ	...	૪૫
૨૨	ત્યા ત્યા નિશાની આપની	...	૪૬-૭૩
૨૩	ગૌણ્યવજન, ગુજરાતી-હિંદી.	...	૪૭
૨૪	મારે દાકતર રામ	...	૪૮
૨૫	ડબ્બો બે ખાનાનો	...	૫૧
૨૬	બ્રહ્મા સ્વ મે	...	૫૩
૨૭	પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલીસ	...	૫૭
૨૮	બાપુના જન્મ દિવસો	...	૬૨
૨૯	એકલો જાને રે	...	૬૫
૩૦	બા-બાપુને ખોળે	...	૬૬
૩૧	આપુ બા બન્યા
૩૨	ગીતાભ્યાસ	...	૭૩

પૂજ્ય માતૃશ્રી ગ્વ. સૌ. મણિબાની પુનીત સ્મૃતિમાં.
(દેહ વિલય ૨૩-૮-૬૮)

समुद्रात् त्रिभिर् मधुमान् उत आरत,
 उप अंशुना सः अमृतत्वं आनन्दः
 घृतस्य नामः शुद्धः यत् अस्ति,
 जिह्वा देवानाम् अमृतस्य नाभिः . १

वयं नाम प्रप्रवामः घृतस्य,
 अस्मिन् यज्ञे धारयाम नमोभिः;
 अप प्रक्षा शृण्वत् शश्यमानम्,
 यतुःशृंग अवमित गौर अतत् . २
 अत्वारि शृंगाः त्रयः अस्य पादाः ,
 द्वे शीर्षे सप्त हस्तासः अस्य;
 त्रिधा षड् वृषलः शरवीति,
 मेढः देवः भर्त्यानि आविवेश . ३

त्रिधा हितः पेषुभिः शुद्धमानम्,
 गविः देवासः घृतं अन्य विदन्;
 छन्दः ओकः सूर्यः ओकः जलान वेनात्,
 ओकः अविदन् स्वधया निततक्षुः . ४

अता अर्पन्ति हृदयात् समुद्रात्,
 शतवृण रिपुणा न अवयक्षे;
 घृतस्य धाराः अभियाकपीभि,
 हिरण्यभयः वेतसः मध्ये आसाम् . ५

सम्यक् सवन्ति सरितः न घनाः,
 अतः हृदा मनसा पूयमानाः
 अते अर्पन्ति त्रिभयः घृतस्य,
 भृगा र्षवः क्षत्रिणः धृपमाणाः . ६

સિન્ધોઃ ઈવ પ્ર અધ્વને ગુધનાસઃ ;
 વાત. પ્રમિયઃ પતયંતિ યલ્હી ;
 છૂતસ્ય ધારા અરુપઃ ન વાણ્
 કાષ્ટઃ મિદન્ ભિમિંભિઃ પિન્વમાનઃ . ૭

અભિપ્રવંત સ-મના ઈવ યોષાઃ ;
 કલ્યાણયઃ સ્મયમાનાઃ અગ્નિઃ ;
 છૂતસ્ય ધારા સમિધા ન સંત,
 ભુપાણુઃ હયંતિ જાતવેદાઃ . ૮

કન્યા ઈવ વહતું એતવે ઈ,
 અંજિ અંજનાઃ અભિ આકશીભિઃ ;
 યત્ર સોમઃ સૂયતે યત્ર યજઃ ;
 છૂતસ્ય ધારા અભિતત્ પવન્તે . ૯

અભિ અર્પંત સુન્તુતિ ગલ્યં આજિમઃ
 અસ્માસુ ભદ્રા દ્રવિણ્ણાનિ ધત્તુઃ
 ઈમં યજ્ઞં નયત દેવતા નઃ ;
 છૂતસ્ય ધારા મધુમત્ પવન્તે . ૧૦

ધામન્ તે વિશ્વં ભુવન્ અધિશિતં,
 અંતરૂ સચુદ્રે હૃદિ અંત આયુષિ;
 અર્પાં અનીકે સંધયેયઃ આભૂતઃ,
 તં અસ્યામ મધુમંતમ્ તે ભિમિઃ . ૧૧

શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

સમુદ્ર ભિમિ મધુમય ઉચ્ચે ચઢે,
 સમિપ લાવે કિરણ અમૃતતત્ત્વ;
 ઘૂતનું છે નામાભિધાન ગુહ્ય,
 દેવોની જિહ્વા અમૃત નાભિકેન્દ્ર. ૧

ઘૂત નામ આમાં ઉચ્ચારીયે અમે,
 યજ્ઞે ધરંતા, પ્રણિપાતે નમંતા;
 સમીપસ્થ પ્રજ્ઞા સુણ્ણે રૂપાઓ,
 ચતુઃશૃંગ ગોર પ્રગટાવતો આ. ૨

ચત્વારિ શૃંગ ત્રણ પાંદ એનો,
 બે શિખ સપ્ત હસ્ત છે એના;
 ત્રિવિધ બાંધ્યો વૃષભ ઓરડે છે,
 મહા-દેવ એ મૃત્યોમાં પ્રવિષ્ટ. ૩

ત્રિવિધ રીતે પ્રણિઓથી ગુપ્ત,
 ગવિમાંથી શોધ્યું ઘૂત દેવ-વૃદ્ધે;
 ઇંદ્ર-સૂર્ય-સોમ ત્રણેય એકેક,
 તૈયાર કીધાં નિજ પ્રકૃતિરૂપ. ૪

આ ગતિમાં હૃદિ સાગરેથી,
 શતધાર મારે રિપુથી અદ્ભુત;
 નિહાળતો હું ઘૂત ધાર સોતમાં,
 હિરણ્યમય નેતર મધ્ય એમાં. ૫

સમ્યક્ સ્વે છે સરિત સમી પિન,
 આંતર હૃદમને મનસા વિશુદ્ધ
 આ વહેતી ઘૂત ભિમિઓ શુ,
 વ્યાધિ ગીર્ણાં હરણાંની નેમ. ૬

સિન્ધુ સમા શીઘ્ર ગતિ પ્રમાણે,
 બહિષ્કૃત વાયુ પરિમિત વહેછે;
 ઘૃતધાર જાણે તેણે અશ્વ,
 સાંગી દિશાએ પરિપુષ્ટ થાય. ૭

અભિપ્રવર્તા સ-મના સ્ત્રીઓથી,
 કૃત્યાણુ પ્રાપ્ત સ્મિતે કરેલી;
 અગ્નિ પ્રતિ જાતી સુ-સમિદ્ધ મોદે,
 ઘૃતધાર ઈચ્છામય જાતવેદસ, ૮

કુમારિકા શુ પતિ સાથે જાવા,
 નિહાજતો આમરણેથી આંજી;
 જ્યાં સોમ-સ્તવન જ્યાં યજ્ઞ યાગ,
 ઘૃત ધાર પવિત્ર વહે ત્યાં પ્રતિ. ૯

પ્રગટો સ્તુતિમાં જાત જ્યોત ગળ્ય,
 સંપત્તિ આપે વળી ભદ્રકારી;
 આ યજ્ઞ દેવો આગળ દોરતા રહે,
 મધુમન્ત ધારા ઘૃતની વહે છે. ૧૦

ભુવન સર્વે તવ ધામ આશ્રિત,
 આંતર જિવનના હૃદિ-સાગરે રહ્યું;
 જલ રાશિઓ સંગમે થિદિ પામે,
 અમે સ્વાહીયે તે મધુમન્ત ભર્મિઓ. ૧૧
 શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

ઈન્દ્ર અગસ્ત્ય સંવાદ.

ઈન્દ્ર:- ન નૂનં અસ્તિ નઃ શ્વઃ કઃ, તત્ વેદ્યત્ અદ્ભૂતમ્;
અન્યસ્ય ચિત્તં અલિ સંચરેણ્યં, ઉત્ આધિતં વિનર્શયતિ. ૧

અગસ્ત્ય:- કિં ન ઈન્દ્રઃ જીધાસસિ, બ્રાતરઃ મરૂતઃ તવ;
તેભિઃ કટપસ્થ સાધુયા, મા નઃ સંચરણે વધી. ૨

કિં નઃ બ્રાતઃ અગસ્ત્ય, સખાસન્ અતિમન્યસે;
વિદ્મહિ તે યથા મનઃ, અરમણ્યં ઇત ન દિત્સસિ. ૩

અરમ્ કૃણુવતુ વેદિં સં, અગ્નિં ઇધતામ્ પુરઃ
તત્ર અમૃતસ્ય ચેતનમ્, યસ્ય તે તનવાવહૈ. ૪

અગ્નઃ:- ત્વં ઇશિયે વસુપતે વસૂનાં, ત્વં મિત્રાણાં મિત્રપતે ધી
ઈન્દ્રં ત્વં મરૂત ભિઃ સંવદસ્વ, અથ પ્રાશન ઋતુયા હવીષિ, ૫

ઋગ્વેદ. મં. ૧. સૂક્ત ૧૭૦.

નિત્ય પ્રાર્થના.

ૐ સહનાવવતુ, સહનૌ જુનકેતુ, સહવીર્યં કરવાવહૈ,
તેજસ્વીનાવધીતમસ્તુ, માં વિદ્ધિવાવહૈ. ૧

ૐ અમતોમા સદગમય, તમસો મા જ્યોતિર્ગમય,
મૃત્યોર્મા અમૃતમ્ ગમય. ૨

સત્યાન્ન પ્રમદિતવ્યમ્, ધર્મોન્ન પ્રમદિતવ્યમ્,
કુશલાન્ન પ્રમદિતવ્યમ્, ૩

ૐ તત્ સવિતુઃ વરેણ્યં, ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ,
ધીયો યો નઃ પ્રચોદયાત. ૪

ૐ પૂર્ણમદઃ, પૂર્ણમિદં, પૂર્ણાત્ પૂર્ણમુદચ્યતે,
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય, પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે. ૫

માતૃદેવોભવ, પિતૃદેવોભવ, આચાર્ય દેવોભવ.
ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

નથી તે આજ કે કાલે, કેણુ નણે તે અદ્યતન;
 સંચરે અન્યના ચિત્ત, કિંતુ “વી” થી વિવોપતું. ૧
 -કાં હણવા અમને ઇચ્છે, ઇન્દ્ર બંધુ મંરુન તવ;
 સંકલ્પ સંપૂર્ણ તે સાથ, માં હણો અમને યુધે. ૨
 અગંત્ય ભાં અમારા થો, વિચારે કાં અતિકંમણુ;
 નાણુ જે મન તાર કાં, દેવા અમને ન ઇચ્છતો, ૩
 કરે તૈયાર વેદિને, સંમિષો અગ્નિ અશમાં;
 ત્યાં છે અમૃત ચૈતન્ય, તવ યજ્ઞ વિસ્તારીયે. ૪
 તું ઇશાન, વસુના વસુપતિ, તું શ્રેષ્ઠ ધર્તા મિત્ર મિત્રના;
 સંવાદ સ્થાપી મરૂતોથી ઇન્દ્ર, પ્રાણો હવિષો ઋત કમેથી. ૫

નિત્ય પ્રાર્થના.

રક્ષો પ્રભુ અમ બંનેયને, એક સાથ,
 આનંદ ઘો અમ બંનેયને, એક સાથ,
 પુરુષાર્થ કરીયે બંને, એક સાથ,
 તેજવી કરજો, અમ શિક્ષણને પ્રભુજી,
 ના દ્વેષ કરીયે કદી, આપસમાં પ્રભુજી. ૧
 અસત્યેથી દોરો સત્ય માર્ગ,
 મૃત્યુમાંથી દોરો અમૃત માર્ગ,
 અધારેથી દોરો જ્યોતિ માર્ગ, ૨
 હોજો કદી ના પ્રમાદ સત્યમાં,
 હોજો કદી ના પ્રમાદ ધર્મમાં,
 હોજો કદી ના પ્રમાદ કુશલે. ૩
 શ્રી સવિતા વરણીય દેવતા,
 ધરંતુ ધ્યાન હુજ ભર્ગ-તેજના,
 પ્રેરો અમારી સન્માર્ગે જીવિ. ૪

તે પૂર્ણ છે, આ પૂર્ણ છે; પૂર્ણથી પૂર્ણ ઉપેક્ષે;

પૂર્ણમાંથી, પૂર્ણ ખાદે, પૂર્ણ રહે અવશેષમાં. ૫

સ્વસ્તિ કીર્તિવૃદ્ધ ઇદ અમોને, સ્વસ્તિ વિશ્વેવેત્તા પૂવનું અમોને
અખંડ-પંખ ગરૂડ સ્વસ્તિ, સ્વસ્તિ અમોને આપો બૃહસ્પતિ
સદમ કણેથી સુણીએજ દેવ, સદમ જુએ નેત્ર યજ્ઞમાન-રેણુક
સ્થિર શરીરે પ્રજાસહ સ્તવંતા, વિતાવીયે દેવ-દીર્ઘેલ આ

વાયુ મધુરા, વાઓ, સિંધુ ઝરણાં મધુરાં,

ઔષધિ મધુરી થાઓ, અમં યજ્ઞ કરંતાને.

રજનિ મધુરી, ઉવા મધુરી મધુમય પાર્થિવ લોકો,

ઘુલોક પિતા મધુરા, (અમયજ્ઞ કરંતાને.)

વનસ્પતિ મધુરીને, સૂરજ તપજે મધુરા,

મધુરાં દ્વધવાળી ગાયો; (અમ યજ્ઞ કરંતાને.)

શિવ સંકલ્પ.

(શુ. યજ્ઞ. ૩૪-૧ થી ૬.)

જાગૃત અવસ્થા દરગામી દેવી, સુષુપ્તિમાં પૂર્વવેત્ આત્મવત
દરગામી જ્યોતિ એ ઇદિયોનુ, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ક્રિયા-કાંડ નિષ્ટ મનીવિણો ધીર, કરંત યજ્ઞો જે થકી વિધિવા
અપૂર્વ યજ્ઞ હૃદયે પ્રજાનાં, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
પ્રજ્ઞાન ને જે ચેતના ધૃતિ, અંતર જ્યોતિ અમૃત એ પ્રજામાં
જે વીણ નાં કિંચિત્ કર્મ થાયે, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ભૂત ભવિષ્ય વળી વતં માનં, જાણી શંકાયે જે મન અમૃતેય
વિસ્તાર યજ્ઞ 'સંતોહોતા' જેથકી, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ઝગવેદ જેમાં વળી સામં ને યજ્ઞ, રથનાંભિમાં જેમ પ્રતિષ્ઠ આ
સર્વજ્ઞાન પ્રજાનુજેમાં જોતિપ્રોત, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
સુ-સારથી જેમ લગીમ ચાંબુકે, અંધો નિયંત્રે, દોરે મનુષ્ય
હૃદ પ્રતિષ્ઠ મન, અન્નિર તેજલ, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા

શ્રીરામ જન્મ લીલામૃતમ

શ્રીરામચંદ્ર કૃપાળુ કૌશલચંદ્ર દશરથનંદન.
શત્રુઘ્ન લક્ષ્મણ સુત સુમિત્રા ભરત કૈકેયી સુત.
દશરાત્રિ વિશ્વામિત્ર યજ્ઞે રામ લક્ષ્મણ સાથમાં.
અસુરો હણ્યા હણી ત્રાટકાને અહલ્યા ઉદારીયાં. ૧

સૂણીને સ્વયંવર જનકીનો જનકપુરી પંથે વળ્યા.
શિવધનુષને તોડતાં તનયા જનકની પામીયા.
અવધપુરીના પંથ પરશુરામ ગર્વ ઉતારીયા.
અવધવાસી પુરજનોના હૃદય-ઉર-ચિતમાં વર્યા. ૨

કુળશુર વસિષ્ઠની સંમતિથી વૃદ્ધ થાતાં દશરથે.
રાજ્યાભિષેક શ્રીરામનો કરી વાનપ્રસ્થ થવા ચહે.
કૈકયપુત્રી કુપિત બની વરદાન જીનાં માગતી.
એક-ત્રણ-દશ વર્ષ વનમાં રામ, ભરતને રાજ્યશ્રી. ૩

મૂછોને વશ દશરથ યયા નિશ્વાસ ઉઠ્ઠા નાખતા.
વચન તાત નિભાવવા રઘુરાય વનમાં સંચર્યા.
વૈદેહી ને વળી અનુજ લક્ષ્મણ વીર સાથે સંચર્યા
લીલરાજ શુદ્ધક નાવડી ભાગીરથી નદી કિતર્યાં. ૪

હા રામ ! રામ ! વદી વદી નિશ્વાસ ઉઠ્ઠા નાખતા.
હા ! રામવિજેગી રાજવી પંચત્વ દશરથ પામીયા.
મેઝાળથી આવ્યા ભરત ધીક્કારતા કૈકેયીને.
ધરી પ્રભુ ચરણની પાદુકાઓ અવધના સિંહાસને. ૫

ગિરી ચિત્રકુટ નિવાસ આસા અત્રિ-અનસુયા ધરે.
 પંચવટી શુભવાસ કરી સંત્રામણત-ખર-દુષણે.
 મોહાંધ શુર્પણખા તણા છેદ્યાં કરણ ને નાસિકે.
 નિજવેર લેવા રાક્ષસી ભાઈ લકષ્મિને નોતરે. ૬

મૃગસુવર્ણની પૂઠ ધાતા રઘુનાથને રખવાળવા.
 વિઠ્ઠળ બનીને જનકીએ પૂઠ લક્ષ્મણ પાઠવ્યા.
 દૂષ્ટ રાવણ હરી સીતા અવકાશ પંથે વિચરી.
 હણી ગૃધ્ર જટાયુ માર્ગે મૂકીયાં વન અશોકે જનકી. ૭

મૃગયાથી વળતાં સતી ન જોતાં રામણ બેશુધ થયા.
 સીત-શોધમાં શબરી મિલન હનુમાન સુગ્રીવ ભેટીયા.
 વાલી હણી લંકાદહેન ને વાનરો સાગર તર્યા.
 ઇંદ્રજિત વળી કુંભકર્ણ અસુર રાવણને હણ્યા. ૮

પાવક પરીક્ષા આકરીમાં પતિતપાવન ઉતર્યાં.
 દઈ રાજ લંકા વિલીધણ પુષ્પક વિમાને અવધમાં.
 રામરાજ્ય કીધાં પુણ્યશ્લોકે હિતમજા ધરતાં હૃદે.
 રજક વચને જનકીને ફની વને પધરાવી છે. ૯

લવ-કુશ જન્મ્યા વાલ્મિકીના આશ્રમે ઉછર્યાં અને,
 અન્ધમેધે સુલગ્ન મિલને સીત ભૂમિ ઉરમાં શમે.
 વશ કાળને સૌમિત્ર પ્રભુ આ દેહ નિજ ધામે ગમન.
 નીતિ-ધર્મ-સત્સંસ્થાપવા શ્રીરામજન્મલીલામૃતમ્. ૧૦

નાસિક ૧૪-૧૧-૫૩ (જવાહર જયન્તિ)

શ્રીકૃષ્ણ જન્મ લીલામૃતમ

પરણાવી ખેંચી દેવકી વસુદેવનો રથ હાંકતાં.
આકાશવાણી સૂણી અશુભ નાખ્યાં નીળીઠ નવકંપતિ.
ખટ બાળ હણીયાં કંસ કુર મુત સાતમા સંકર્ષણ.
અવતારે અદ્ભુત વિખળુનો શ્રીકૃષ્ણ દેવકીનંદન. ૧

વસુદેવ નંદન સોંપતા ગોકુળ યશોદા નંદને.
ને યોગમાયા આણીતે કુર કંસ વધતાં નવ મરે.
હણી માસી પૂતના-ઝુલણાને શકટને તૃણ મારીયા.
બ્રહ્માંડ દર્શન માતને યમલાળુનો ઉધ્ધારીયા. ૨

હણી અધાસુરને વત્સબક ગૌ ચારતા ગોવિંદને.
બ્રહ્મા ભૂલ્યા ઋષિ પત્નીઓ ભજતી ત્યજી પરિવારને.
કાલિદીજળ વીષમય કરતા નાગ કાલિય નાથીને.
ગોકુળ વૃંદાવન ઉગાર્યાં લક્ષ કરી દાવા ગને ૩

મર્યાદા મૂકતાં ગોપી-વસો ગોપીજન-વલ્લભ હરે.
અભેમાન ઇંદ્ર ઉતારવા ગીરિરાજ ગોવર્ધન ધરે.
મધુ બંસરી મનમોહને બજી બંસીખટ જૃંદાબને.
રમી રાસ રાસેશ્વર રસિક રેલાવતા રસ-રંગને. ૪

મથુરાગમન કુબંજા અનુગ્રહને કુવલયાપીડને.
ચાણુર મુદિત મદલં રોળી કુર કંસનુશીર છેદીને.
દીધું ગાન્ય ઉચ્ચેનને મુચુકંદ કાળયવન હણે.
મથુરા ત્યજી સૌરાષ્ટ્ર વસી-સ્થાપ્યું નગર શ્રી દારિકે. ૫

લીમક તનયા રૂકિમણી હરી કૃષ્ણ પટરાણી કરે.
સ્થમંતક મણિ સત્યભામા જાણુવાન કુમારીને.
કાલિંદી સત્યા મિત્રવૃંદા કુરૂવંશી ભદ્રા લક્ષ્મણે.
પારિજાતક પુષ્પ-રૂપણે કીધી મુકત સોળ સહસ્રને. ૬

મન્મથવેધે પ્રગટ થાતા-વીર પાંડવો બીરંદાવીયા.
જરાસંધ હણી મગધ લીમ, નૃપતિ સહસ્રો છોડવ્યા.
યુધિષ્ઠિરનાં રાજસુય જડનાથ જૂઠું ઉઠાવતા.
શતગાળ સહી સુદર્શને શિશુપાળને સંહારતા. ૭

ઉષા-અનિરૂદ્ધ લક્ષ્મણ શિવ-કૃષ્ણ સંગ્રામે ચઢે.
હાથ બાણાસુર હજારો હરિચક્ર સુદર્શન હણે.
સંહારી મિથ્યા પુંડરીક ને દંતવક્રા શાલ્વનેઃ
હથિયાર હેઠાં મૂકીયા ભૂમિ ભરત ભાર ઉતારીને. ૮

દુર્બળ સુદામા મિત્રના થહી મુઠીમાં તાંદુલને.
દારિદ્ર હરી સમૃદ્ધિ દઈ રીઝતા જુઓ ભગવંતને.
પરણાવતા ભગિની સુભદ્રે સંન્યસ્તવેશી પાર્થને.
સાર ધર્મ ભાગવતનો ઉપદેશતા ઉદ્ધવજીને. ૯

અતિ સેવતા સુંદરી-સુરા સૌ કોટી છપ્પન યાદવો.
નિજ નાશ તૃણથી નોતરે અભિશાપ પામી ઉદ્ધતો.
શર ચરણપદ્મે વાગતાં આઢેહ વૈકુંઠે ગમન.
પરિત્રાણ સાધુ, વિનાશ દુષ્ટ, ધર્મનું સંસ્થાપન. ૧૦

મહાભારત કથા.

ધર્મરાજ યુધિષ્ઠિર ભીમ વૃકોદર વીર અર્જુન.
માદ્રીના સહદેવ નકુલ પાંડવો પાંચ બાંધવ.
દુર્યોધનાદિ કૌરવો શત ધૃતરાષ્ટ્ર ગાંધારી સુતો.
લાક્ષાણુવન પડયાં ત્રિમાંથી સલામત બચી પાંડવો. ૧

ભટકતા વનવનમહી વળી માત કુંતા સાથમાં.
ભીમ પરણે હીંડીંબાવળી હણે બક નર ભદ્રીને.
સૂણીને સ્વયંવર દ્રૌપદીને વેશ કાપડી ધરી ગયા.
મરણ કરતો વેધી અર્જુન પાંચ પાંડવો કૃષ્ણ વર્યા. ૨

શ્રી કૃષ્ણની મધ્યસ્થીથી પુરી ઇન્દ્રપ્રસ્થ પતિ બન્યા.
મર્યાદ બળવવા ધનંજય વનવાસ સ્વેચ્છાએ પળ્યા.
પરણે સુભદ્રા કૃષ્ણ લગિની ચિત્રાગદા ઉલૂપી વર્યા.
એશ્વર્ય રાજસુયે નિહાળી કૌરવો કટકર બન્યા. ૩

હસ્તિનાપુર યુધિષ્ઠિર રમી વ્રત શકુનિ સાથમાં.
રાજ હારી દાસ બની વળી દ્રૌપદી મૂકી દાવમાં.
ચીર 'જે'ચતો પાંચાળીનાં મોહાંધ બની દુઃશાસન.
અપમાની કળે-દુર્યોધને નવ સહી શકે ભીમ અર્જુન. ૪

બીવણ પ્રતિજ્ઞા બદ્ધ ભીમ કુડકમીંઓ સંહારવા
ધૃતરાષ્ટ્ર રાએ મૂકત કીધાં સર્વને સતી રીઝવવા.
હાથો ભુગારી યુધિષ્ઠિર બમણું રમીને હારીયા.
વનવાસ વર્યો બાર-એકનો પાંડવો ફરી પામીયા. ૫

અમરાપુરી જઈ અર્જુને દિવ્યાસ્ત્ર શસ્ત્રો મેળવ્યાં.
ચારેય બંધુ દ્રૌપદી સહ ભારતીય તીર્થો, ક્યાં.
ઉત્પાત મચવ્યો જયદ્રથે સતી દ્રૌપદીને હરી જવા.
ખાંધેલ યથે બંધુ કૌરવ વીર પાંડવો છોડાવતા. ૬

કંક બલ્લવ બૃહન્નલ ગૌપાલ અથ પરીક્ષક.
સૈરંધ્રી દ્રૌપદી નામ ધરી વૈરાટ નૃપતાં સેવક.
પ્રીત્યકે હણ્યા કડછીધરે ગૌ છોડવી વીર અર્જુને.
ઉત્તર અભિમન્યુ વરે શ્રીકૃષ્ણ વિદિ નિષ્કળે. ૭

સોત એકાદશ ખડી અંક્ષોહિણી કુરુક્ષેત્રમાં.
ભગવદ્ ગીતા સંબોધતા શ્રીકૃષ્ણ સારથી પાર્થના.
ગાંગેય-કર્ણ-વિકર્ણને ગુરુ દ્રોણને વળી જયદ્રથા.
દુઃશાસન દુર્યોધન પાંડવ સુતો સહુ રણ હળ્યા. ૮

ચકવર્તી પદ યુધિષ્ઠિર ભરતભૂમિનું પોત્રીયા.
વળી પુણ્યસ્ત્રોત્રે બની પ્રભને પાળી યશ પ્રસરાવીયા.
કુળનાશ દોષ નિવારવા હિમ-આલયે આરોહતા.
બચી એકમાત્ર યુધિષ્ઠિર આદેહ ઇંદ્રપરી ગયા. ૯

ચંદ્રવંશી રાજવીકુળ યુગ પુરાણિક સંસ્કૃતિ
ઇતિહાસ સામાજિક કથા નીતિ ધર્મને પ્રસરોધતી.
ચોવીસ હજાર સ્તોત્ર મળમાં લક્ષ એક વંદ્યી થયા.
જય-ભારત-મહાભારત મુનિ વ્યાસ આદિ રચાયતા. ૧૦

ગંગાવતરણુ - કથા

સૂર્યવંશી સગર રાજા વરદાન લૂગુનું મેળવે.
સતી સુમતી સહસ્રો સાઠ શુરવીરા સુતો સૂયાવશે.
અસમંજ કેશિની સુતથી તમ વંશ વૃદ્ધિ પામશે.
અસમંજ પણ પાપી નિવડતાં હા ! દેશપાર કરેલ છે. ૧

રૂપ રાક્ષસી ધરી ઈંદ્ર હરતા રાજા સગર યજ્ઞાશ્વને.
યજ્ઞાશ્વ શોધી સગર આજ્ઞા પુત્રો સહસ્રો સાઠને.
ખળી પૃથ્વીને સાગર સુધી સંતાપતા સૃષ્ટિ સકળ.
પહોંચ્યા રસાતળમાં બુએ કપિલાશ્રમે યજ્ઞાશ્વને. ૨

કોઘે ભરાઈને ધસ્યા અપમાનતા મુનિ કપિલને.
હુંકાર નાદ કર્યો, સગર પુત્રો ખળી ઢગલા વળે.
બહુ કાળ વીતતાં સગર રાજા પૌત્ર અંશુમાનને.
યજ્ઞાશ્વ સાઠ હજાર કાકા શોધવાને મોકલે. ૩

તે ગરૂડથી સુણતો કથા અલિખાપને ઉદ્ધારની.
ગંગા વહેજો ભરમ પર સહુ પિતૃ પામે સદગતિ.
પછી અશ્વ લાવી સોંપતાં પૂર્ણાહુતિ રાજન કરે.
ને કાળવશ સ્વર્ગે જતાં અભિષેક અંશુમાનને. ૪

સોંપી સિંહાસન દિલીપને નિજ પિતૃઓ ઉદ્ધારવા.
દાણુ તપશ્ચયો હિમાલયમાં કરી સ્વર્ગે જતા.
દિલીપ પણ યજ્ઞો કરી બહુ, કાળવશ અંતે થતાં.
ભગીરથ પ્રજાપાલન કરે પણ પિતૃઓ ઉદ્ધારવા. ૫

વર્ષ એક હજાર તપતાં વરદાન પ્રદા પામતા.
 “ ઇક્ષ્વાકુ વંશની વૃદ્ધિને વળી ઉતરશે ગંગા ધરા.
 પણ લીધણુ ગંગાધોધ એક ઝીલી શકે શિવ-શંકરા.
 એક પાદ અંશુષે ઉલી એક વર્ષ ભર આરાધતા. ૬

“પ્રિય કરીશ તહાડ મસ્તકે ધારણુ કરીશ ગંગાજીને”.
 શંભુ વચન સૂણતાં પછી વિનતિ થતાં ગંગાનદે.
 શુભ સ્વર્ગથી શિવ મસ્તકે ઉતરે ધરી મહા વેગને.
 વિચાર ઉર તાણી જવા પાતાળ ગર્વથી શિવને. ૭

શિવ દોષીયાને ગુપ્ત કીધી ગંગા ગુંચાયાં શિવજટા.
 કઈ વર્ષ તપતાં પુનઃ રાયે શિવજી જટાથી છૂટતાં.
 પ્રવાહ સાત બંની ત્રિપથંગા બિંદુસરથી નીસરે.
 ભાગીરથી સ્થળ પિતૃગામી રથ ભગીરથ અનુસરે. ૮

જન્દુ મુનિનો યજ્ઞ મંડપ નિજ ભાગમાં હુઆવતાં.
 કોથે ભરી મુનિ અંજલિમાં સફળ ગંગાપી જતા.
 વિસ્મીત થઈ ઋષિ-દેવ ગંધર્વો વનવતા જન્દુને.
 કહેવાયે પુત્રી બાન્ડવી કરે મુક્ત મુનિ ગંગાજીને. ૯

સરી કણ્થી સરી સાગરે સરી રસાતળમાં ભસ્મપર.
 સાઠે હજારની સદગતિ થઈ ભગીરથ યત્ને સફળ.
 કથા ગંગા અવતરણ કેહે રામને કૌશિક મુનિ.
 પતિત પાવન શિવ સ્મરણુને સ્નાન ગંગા જળ મહી. ૧૦

પ્રેમજી જ્યોતિ

પ્રેમજી જ્યોતિ તહારો દાખવી
 મુજ આતમ જ્યોત જગાવ ધ્રુવ
 ઇશનું વ્યાપેલું આ સર્વે વિશ્વમાં
 ભોગવવું કરી એનો ત્યાગ
 ગીધ વૃત્તિધરી પરધન વાંછુના
 સત્ય ધર્મ મને દર્શાવ
 આવરણ મુવળું નિર્વાર...પ્રેમજી ૧
 ચારે આશ્રમના ધર્મ પાલનમાં
 ફળતું નોંધરું ધ્યાન
 માત્ર ફળ હોતા કર્મોજી કરવા વા
 સહજ કર્મોનો નહિ ત્યાગ
 રહીને નિંદા-સ્તુતિમાં સમાન...પ્રેમજી ૨
 કામ ક્રોધના હવાઈ હુમલા સામે
 ધર્મતત્વ તું બુરખો ધાર
 ઉડા ઉતર્યા વિણ હૃદય શુદ્ધિમાં
 બંધવાનું ન આશ્રય સ્થાન
 ધાવું તું...પરાયણ તાત...પ્રેમજી ૩
 અણુવિશ્વાસ ભય ને દ્વેષ સંહારે
 અનાદિથી મીનવડી બલતો
 શોધ્યા વિજ્ઞાને રસ રોગોથી અંધવાં
 નવ...શોધાયા શ્રદ્ધા રસ
 એક શ્રદ્ધા ખિંદુ બસ થાય
 મારે શ્રદ્ધા ખિંદુ બસ થાય...પ્રેમજી ૪

અનંત સૂર્યમાળાઓ નિહાંરીકા
 કણે ધપતાં કેટિ નેજન
 સાક્ષેપવાદને વિરાટ દૂરળીને
 ભલે ઠરતાં વિશ્વ દર્શન
 અંતર અશ્રુ મમ ઉધડને નાથ....પ્રેમજ ૫

સંત-મહંતની પાત્રી આશિષો
 લોગ-લોગના ન લોભ
 સાત્વિક વૃત્તિઓમાં મન દોરને
 કરુણાથી હૃદયીને અસાન
 અસત્યોથી દોરો સત્ય માર્ગ....પ્રેમજ ૬

માટી-કેડીયે ટગમગતા દીપકની
 સાચવી સોડીયે જ્યોત
 કાપવો પંથ અનંત તમસં ભર્યો
 પૂણું જ્યોતમાં લખવા જ્યોત
 અંધારેથી દોરો જ્યોતિ માર્ગ....પ્રેમજ ૭

સગાં વહાલાનું જે ગુરૂવાકર્ષણ
 અવરોધશે માં રમરણ
 પાકે તટે રૂળ ડીંટાળી જ્યારે
 રમણ રસનાભે રહેને હે રામ
 મૃત્યુંજય દોરો અમૃત માર્ગ....પ્રેમજ ૮

અક્રોધ

નવ કરશે કોઈ ક્રોધ રસિકડાં

નવ કરશે કોઈ ક્રોધ મુવ

અસત્ય અગ્રિય આક્ષેપોને

સહેળે સમતા ધરી....રસિકડાં ૧

ઉપાલંભ અપમાન દેવથી

નવ હગશે દિલમાં જરી....રસિકડાં ૨

કામ ન છોડો છોડો કામના

વળી છોડો આશા ફળની...રસિકડાં ૩

ક્રોધ ધડી મૂઢતા આવશે

મૂઢતાથી ધાય વિસ્મૃતિ....રસિકડાં ૪

સ્મૃતિભ્રંશથી બુદ્ધિનાશને

છે સ્વનાશ અંતે નક્કી....રસિકડાં ૫

અક્રોધેન જીને ક્રોધ ભાઈ

ઉપદેશ બુદ્ધનો શ્રદ્ધી...રસિકડાં ૬

૨૪-૬-૫૬ (૨૫૦૦ મી બુદ્ધ જયંતિ)

(તાતાની ભ. અ. ઉપરથી)

સી. કાં જહેન ચંદ્રકાન્તાના શુભલક્ષ પ્રસંગે
મંગલાષ્ટક

લક્ષ્મી કૌસ્તુભ પારિજાતક કૂલો ધનવંતરિ ચંદ્રમા
માતા કામેદંધા સુરેશ્વર ગજ રાંભાદિ દેવાંગના
અશ્વ સપ્તમુખી વિપ્રહરિ ધનુ, ને, શંખ ને અમૃત
એ સહુ રત્ન, સમુદ્રથી ઉદભવ્યાં કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૧

ઉપાને અનિરૂધ્ધશાં પરણતાં થાઓ સુખી સર્વદા
રામકૃષ્ણ અને ઉમાપતિ અહિ ઉભા ભૂલી લેદને
દેતા આશિર્વાદ... દેપેતી તમે થાઓ સુખી સર્વદા
રનેહિજન સહુ પ્રાર્થતા હૃદયથી કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૨

જૂઝ્યાં આમરુળોત્તીજેમ આપ્પા વૈશાખના વ્રાયરે
કોયલના ટહુકારથી ન રીઝતી કે કાકદિ હશે
વા કેઈ અહ કુર હુણે મંજરે જોતો ભુવન સૌતમાં
હટવાથી તમે લક્ષ્મીજીવિ કુર્યાત સદા મંગલમ્

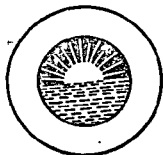
ઝીણા ઝરમર મેહુલા વરસશે તમ લક્ષ્મી મંડપે મહી
ઉજવળે તિથિ આજની નિતરતા વર્ષા-ભર્યા રનેહથી
જીવો સો શરદા અહીન બનીને સ્વાથ્ય પૂરૂ જાળવી
કુદંબીજન સાથ એક બનીને કુર્યાત સદા મંગલમ્

પામ્યાં શિક્ષણ ઉચ્ચ આજ સુધી મિત્રોની પદવી અહી
સંસ્કારો આપવના ઉરવડ્યા શોભાવતાં કુળને
પૂરો ઉજ્જ્વળ હોયજો અવરની સદ્ભાવના કેળવી
દિપાવો દામ્પત્યભાવથી ભરી કુર્યાત સદા મંગલમ્

“સાઆસી : શ્રવસુરે.ભવ” ન વદતો એમાં ઝૂંઘંતા વધે -
 સેવાથી રીઝવે વડીલજનને ને સ્નેહથી સાથીને.
 નોકરચાકર વર્ગ હોય ઘરમાં સંતોષથી રાખજે
 જનસેવાનાં કાર્ય શક્ય કરીને કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૬

ડગલાં સાત ભરે સહચર બને સૂર્યોગિની સાક્ષીએ
 દર્શન તારક ધ્રુવમંડળ કરી “અશ્મા” અડગતા ગ્રહો
 હસમુખા રહી નામ સાર્થક કરે હસમુખ જે આપતું
 શીતળ ચંદ્રની કાન્તિ સાથ જગમાં કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૭

વર્ષો સૈકાં આઠ પૂર્વ જન્મ્યા શ્રીડંકપુરી વિષે
 ખોડાણા પ્રભુભક્ત નીમ જેને તુલસી ઉગાડી કરે
 જાતા દારક ધામ માસ છંદે રીઝવી પ્રભુ લાવીયા
 જય જય શ્રીરણોડરાય પ્રભુજી કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૮

અખિલ હિંદ પોસ્ટ તાર કર્મચારીઓનું
(U. P. T. W.) ચતુર્થ અધિવેશન

વડોદરા તા. ૨૫/૨૯-૫-૫૨

સ્વાગત ગીત

ભારત દેશ ટપાલ-તારખાતાના કર્મચારી જનો
ગુજરાત દેશ વડોતણા ઉદરશા વડોદરા શહેરમાં
શ્રીમન્ રાવ સયાજી ન્યાયી નૃપતિના ન્યાય મંદીરમહી
આવો આપણ એક સાથ મળીયે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૧

યુ. પી. ટી. ડબલ્યુ. તણાજ ચોથા વાર્ષિક અધિવેશને
તુલસીરામ પ્રમુખ માર્ગદર્શન સદસાગ્યથી સાંપડે
રામમૂર્તિ વિરાજમાન વળી જ્યાં સંચાલન ક્ષેત્રમાં
જય જય ભારત સંઘ સંઘ રહીએ સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૨

બાપુનાં પ્રિય શિષ્ય ભક્તજનને સન્માનિતા દેશનાં
સુચેતા કૃપલાણી આજ અહીયાં આશિર્વાચન ઉચરે
પાર્લામેન્ટ પ્રતિનિધિત્વ ધરીને રક્ષો અમારો હિતો
ઉદ્ઘાટનવિધિમાં વિદુષી વદશે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૩

સંદેશા વ્યવહાર મંત્રીપદમાં સાદા બિહારીજન
શ્રી જગજીવનરામ હિત મનુરો હૈયે ધયાં જેમણે
હરિનાજનશી સૌમ્ય મૂર્તિ દીપતી નહેડની સરકારમાં
પાડવતા સંદેશ અક્રય કરજો સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૪

સેવા-સ્વાર્પણ મંત્ર ધારી પો.તા. જનતાની સેવા કરે
આવે શ્રેષ્ઠ પદાધિકારી અહીયાં કૃષ્ણપ્રસાદ વળી
સંઘે શક્તિ વસેજ કહેતું મુત્ર સાચું નિહાળી અહીં
હૈયામાં હરખી પૂકાર કરશે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૫

મુંબાપુરી વિલાગતા વળી વઠા પી. એમ. જી. આવીયા
શિવાભાઈ પટેલમાંજનીરખો ગુજરાતની અસ્મિતા
પ્રેમીજનની પાસ જાય જે કે। સદલાવના પામતો
“શિવાસ્તે પંથાન” : વહી કહે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૬

“પોસ્ટલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ”નું પ્રદર્શન લેવા પધારો તમે
તારાપદ-નગરે કલાભવનમાં ઉદ્ઘાટન સાંજના
મનરંજનનો કાર્યક્રમ વળી છે રાત ત્યહીં હોલમાં
ચલચિત્રો દર્શાવશુંજ રૂઢલાં સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૭

ચિ મહેશકુમારના લગ્ન પ્રસંગે પિતાનાં શુભાશિષ્યવચન.

કાશીવિશ્વેશ્વર કૃપાથી પ્રાપ્ત, થાઓ શતાયુ મહેશ
 “આજ”ના ગોવિંદ નામથી અમે, સ્મરીયે હરિને સદા
 સંસ્કારો સ્તીથીયા અને વળી બહુ વિજ્ઞાનનું શિક્ષણ
 “પ્રજ્ઞા” સહ ઉત્પાળજો જીવનને, કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૧

ગિરિજાશંકર ભટ્ટની સુપ્રેત્રી, બનીને “ગૃહીતાગમા”
 શ્રીકૃષ્ણ શા વ્યવહાર આંતર મૃદુ, એ-જીનીયરનાં ગૃહે
 સાહિત્ય રસ સર્વદા - સુગીતા, સંગીત રેલાવંજો
 પાઈ જીવન ગોરસીનાં અમૃત, કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૨

પાખ્યાં શિક્ષણ ઉચ્ચ આજ સુધીમાં, ક્ષેત્રો ભલે છે જુદાં
 સંસ્કારો આર્યત્વના ઉરવચ્ચાં, શોભો ઉભય કુળને
 પૂરો ઉજ્જ્વલ હોય જો અવરની, સદ્ભાવના કેળવી
 દીપાવો દાંપત્ય ભાવથી ભરી, કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૩

જૂઠું જાઠું શુભાખ્યાં ખીતી રહો, જીવન વસંતે તમે
 કોયલના ટહૂકારમાં શું જ રહો, વૈશાખ અમરાઈઓ
 ઝીણાં અરમર મેહુલા મનવવા, ટહૂકંતમાં મોરદા
 ચારસ બેલડી ચારદે-શિશીરમાં કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૪

ડગલાં સાત ભરો સહચર બનો, સૂર્યાગ્નિની સાક્ષીએ
દર્શન તારક ધ્રુવમંડળ કરી, “અશ્મા” અડગતા ગ્રહો
સો શરદો છવળે અદીન બનીને, સ્વાસ્થ્ય પૂરૂ જાળવી
સ્નેહિજન સહુ પ્રાર્થતાં હૃદયથી, કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૫

“સામાજી શ્વસુરે ભવ” ન વદતો, એમાં અહંતા વધે
સેવાથી રીઝવો વડીલ જનને, ને સ્નેહથી ગ્રેમીને
નોકર ચાકર વગે હોય ઘરમાં, સંતોષમાં રાખજો
સ્નેહિજન સહુ પ્રાર્થતાં હૃદયથી કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૬

વાધો આગળ આ ગૃહસ્થાશ્રમમહી શ્રેષ્ઠ ગણાયોજ જે
હસ્ત ધર્મપત્નીનો ગ્રહી તમે કરજો પ્રસન્ના મન
ગૃહસ્થાશ્રમને કરીજ સાર્થક આલોક આનંદમાં
અર્પો દીર્ઘાયુષ્ય દેવ-સવિતા કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૭

વર્ષો સૈકા આઠ પૂર્વ જન્મ્યા શ્રી ડંકપુરી વિષે
ખોડાણાં પ્રભુભક્ત નીમ જેને તુલસી ઉગાડી કરે
જાતા દારકધામ માસ છઠ્ઠે રીઝવ્યા હરિ આવીયા
જય-જય શ્રીરણુછોડરાય પ્રભુજી કુર્યાત્ સદા મંગલમ્

અ. હિં. ત્રિ. મે. બ્રાહ્મણમંડળ પરિષદ ચતુર્દશ અધિવેશન
વડોદરા તા. ૧૧/૧૨-૬-૫૭

સ્વાગત ગીત.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય. (૨)

વીરક્ષેત્રભૂમિ વડોદરા શ્રીમંત સયાજી રાવનગર.

અખિલ ભારતીય ત્રિવેદી મેવાડા બ્રાહ્મણ મંડળ.

પરિષદ જય અધિવેશન જય.

ઉત્સાહ પ્રેરણે, વરો વિજય. શુભ ૧

રાહદેશ, બારીસી, ચોપીસી, માલપર, વાગડ, બાવન.

જવાસ, દશકોસી, વેજલપુર, વીરપુરને આરૂતર.

અણદીઠા ને અણપ્રીછયા.

વળી વસંત અન્યપ્રદેશ. શુભ ૨

સંકુચિત દષ્ટિ છોડી ધરણે, બાવના વિશાળ કુટુંબ.

સંસ્કાર “મેહમેવાડા” જગવો, કરવા સાતિતજો ઉત્કર્ષ.

વિદ્યામંડળ પ્રગતિમંડળ.

સ્થળ સ્થળ સ્થાપો સમાજ.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય.

આદર્શ વિદ્યાર્થી.

રહું સર્વદા પ્રયત્નશીલ હું સત્યવચન ઉચ્ચરવાને.
અને પાળશું દ્વાદશ નિયમો આદર્શ નાગરિક બનવાને.
સવારમાં ંહેલો ઉઠીને ઇષ્ટદેવનું સ્મરણ કરું.
નિત્ય સાંજના જઈ અંખાડે શારીરિક વ્યાયમ કરું.

૧

શરીર તંદુરસ્તી અર્થે શૌચ નિયમને પાળીશ હું.
પાન-તમાકુ નહિ લેવાનું દ્રઢતાથી વ્રત ધારીશ હું.
ઉંમર પચ્ચીસ થાતાં સુધી પ્રહમચર્ચા વ્રત પાળીશ હું.
હુંડો-પહેરામણી-દાયજો નહિ લગનમાં લઈશ હું.

૨

ઉચ્ચનીચના ભેદ ન માનું, પ્રભુનાં માનવ બાળ સહુ.
આદતમાં સપડાયા જનને, જોઈ રસ્તો નહિ માપીશ હું.
લીજ માગતા સશક્ત જનને, પાઈ પૈસો નહિ આપીશ હું.
કુતરાં વાંદરાં ઢોર રખડતાંને, નહિ દઉં ખાવાનું.

૩

છાલ પૈયા કેળાં-કેરી, કાચ ઢુકડા વિણી લઉં.
ના નાખું કાગળીયાં જ્યાં ત્યાં, કચરાપાત્ર મહી નાખું.
ગંદવાડ મળમુત્રને જોતાં, રાખ-માટીથી ઢાંકી દઉં.
હાથ થશેજો ગંદા મારા, મેળવી પાણી ઘાઈ નાખું.

૪

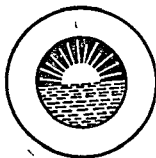
રાખું સ્વચ્છ હું આંગણીયાને, મચ્છર-માંખીથી બચવા.
 ખાવાપીવાની વસ્તુ ઉપર, માખી ને નહિ દઉં બેસવા.
 માખી બેસે જેના ઉપર મીઠાઈ તેવી નહિ ખાઉં.
 ફળ ફળાદિ શાકભાજીને, વાપરતાં પહેલાં ઘોઉં. ૫
 પાણી ભરતાં, કપડાં ધોતાં, રસોઈ કરતાં ઘરકામે.
 ના શરમાઈ જાત મહેનતે, મદદ રૂપ થઉં માતાને.
 નાના-મોટા સમાન મિત્રો, અથવા નોકરની સાથે.
 તોછડાઈથી વતીંશ, નહિ હું, ના અપશબ્દો બોલાશે. ૬
 શાળામાં ઉદ્યોગ-હાથનો, શિખવાનો હું હોશેથી.
 નિદાન આનો કમાઈ તેમાં, દુધ પીવાનો હોંશેથી.
 શાળામાં જડતી કેા વસ્તુ, સોપીશ શાળા શિક્ષકને.
 રસ્તે જડતી ચીજને સોપું, નજદીકના પોલીસ થાણે. ૭
 ભારતની અણમોલ સંસ્કૃતિ, હીપાવશું મમ વર્તનથી.
 શાન તિરંગા ઝંડા ફેરી, બઢાવશું બલિદાન દઈ.
 અશોકના એ સુવર્ણયુગનું, ધર્મચક્ર ફેરી પ્રવર્તવા.
 પ્રામાણિકતા, નૈતિક હિંમત, પ્રભુ ભરજો મમ જીવનનાં. ૮
 (૧૨ વતો) સત્ય, અહિંસા, પ્રાર્થના, શૌચ બહાવર્થ, અરપૂર્યતા નિવા-
 રણ, ભૂતદયા, સ્વચ્છતા, શ્રમમદ્દિમા, સખ્યતા, પ્રમાણિકતા, રાષ્ટ્રપ્રેમ.

શ્રીસદ્ગુરુને નમસ્કાર

પ્રહમાનંદમ્ પરમસુખદમ્ કેવલમ્ જ્ઞાનમૂર્તિમ્
 દ્વદ્વાતીતમ્ ગગનસદૃશમ્ તત્ત્વમસ્યાદિ લક્ષ્યમ્
 એકમનિત્યમ્ વિમલમચલમ્ સર્વધી સાક્ષિભૂતમ્
 ભાવાતીતમ્ ત્રિગુણરહિતમ્ સદ્ગુરુમ્ તં નમામિ

પ્રહમાનંદ પરમસુખદા કેવલજ્ઞાનમૂર્તિ
 દ્વદ્વાતીત ગગનસરિખા તત્ત્વમસિ આદિલક્ષ્ય
 એક નિત્ય વિમલ અચલ સર્વધી સાક્ષિભૂત
 ભાવાતીત ત્રિગુણરહિત સદ્ગુરુને નમુઃ

શ્રી શંકરાચાર્ય વિરચિત પટપદી.

અવિનય મપનય વિષ્ણો, દમય મનઃ, શમય વિષય મૃગતૃષ્ણામ
ભૂતદયાં વિસ્તારય, તારય સંસાર સાગરતઃ

દિવ્યધુનિ મકરંદે, પરિમલ પરિભોગ સચ્ચિદાનંદે
શ્રીપતિ. પદારવિદે, ભવભય ખેદચ્છિદે વંદે ૨

સત્યપિ ભેદાપગમે, નાથ તવાહં, ન મામકીન સ્ત્વમ્
સામુદ્રોહિ તરંગઃ, કવચન સમુદ્રો ન તારંગઃ ૩

ઉદ્ધૃત નગ નગલિદતુજ દતુજકુલામિત્ર મિત્રશશિદંટે
દંટે ભવતિ પ્રભવતિ, ભવતિ કિં ન ભવ તિરસ્કારઃ ૪

મત્સ્યાદિભિ રવતારૈ, રવતારવતા સદા વસુધામ્
પરમેશ્વર પરિપાલયો, ભવતા ભવતામ ભીતોહમ્ ૫

દામોદર ગુણમંદિર, સુંદર વદનારવિંદ ગોવિંદ
ભવજલધિ મંથનમંદર, પરમેંદર મપનય ત્વમ મે ૬

નારાયણ કર્ણામય, શરણ કરવાણિ તાવકૌ ચરણૌ
ધતિ પટપદી મદીયે વદન સરોજે સદા વસતુ. ૭

પટપટી.

અવિનય હરે શ્રીવિષ્ણુ, મનોહમનને શમે વિષય મૃગતૃષ્ણા.
ભૂતહયા વિસ્તારે, તારે મુજને સંસાર સાગરેથી. ૧

દિવ્ય ધુનિ મંકરંદો, પરિમલ પરિભોગ સચ્ચિદાનંદ.
શ્રીપતિ પદારવિદો લવભય એક છેદનારે વંદુ. ૨

લેદ ગયો હું-તુ નો, કિન્તુ હું તારો તમે મારા નાથ.
મોંઝાં સમુદ્રનાં છે, શે કહેવાયે ઉદ ધ તરંગોનો. ૩

ઉચેન્દ્ર ગિરિધર; દાનવકુળશત્રુ, સૂર્યશશિચન્દ્ર.
પ્રભુતા દર્શન યાતાં, લવ તિરસ્કાર ના શું ઉપજે. ૪

મચ્છાદિ અવતારો ધરી, સદાને રક્ષતા વસુંધા.
પ્રભુ પાલનહારા મારા, બનજો લવતાપ બીધેલાના. ૫

દામોદર ગુણમંદિર, મુંદર વદનારવિદ ગોવિંદ
લવ-જલધિ મથનમંદર મારો ગર્વ પરમ હરજો ૬

નારાયણ કરુણામય, તવ ચરણોમાં શરણું હું લઉં છું.
પટપટી હરિ આ મારા વંદન સરોજે સદા વસજો. ૭

श्री नयतीर्थ (विष्णुतीर्थ)

स्वामी कृत

भागवत सारोद्धार

भांन।

त्राण प्रकरणो.

ભાગવત હૃદયમ્.

જન્માદ્યસ્ય ચતોઽન્વયાદિતરત પ્રચાર્યેષ્વભિજ્ઞ સ્વરાદ્ર
તેને બ્રજ હ્રદા ય આદિકવચે મુદ્ધન્તિ યત સૂર્યઃ
તેજો વારિ મૃદાં યથા વિનિમયો યત્ર ત્રિસર્ગો મૃપા
ધામ્ના સ્વેન સદા નિરસ્ત કુલકં સત્યં પરં ધીમહિ.

ધર્મઃ પ્રેક્ષિત કૈતવોઽત્ર પરમેા નિર્મત્સરાણાં સતામ્
વેદ વાસ્તવમત્ર વસ્તુ શિવદં તાપ ત્રયન્મૂલનમ્
શ્રીમદ્ ભાગવતે મહામુનિકૃતે કિં વા પરૈરીશ્વરઃ
સઘો હૃદયવર્ધ્યતેઽત્ર કૃતિભિઃ સુશ્રુણુભિસ્તત્ક્ષણાત્.

નિગમ કલ્પતરોગંલિતં ફલં, શુકમુખાદમૃત દ્રવ સંયુતમ
પિબત ભાગવતં રસ માલયં, મુહુરહો રસિકા ભુવિભાવુકાઃ.

નમઃ પરસ્મૈ પુરૂષાય ભૂયસે, સદ્ગુણવ સ્થાન નિરોધ લીલયા
ગૃહીતશક્તિ ત્રિતાયા દેહિનાં, અન્તર્ ક્રુવાયાતુપલક્ષ્યવર્ત્મને

યત્કીર્તનં યત્શ્રવણં યદીક્ષણં, યદ્વદનં યત્સમરણં યદ્દહંણં
લોકસ્ય સઘો વિધુનોતિ કલ્મષં, તસ્મૈ સુભદ્રાવસે નમોનમઃ

યોન્તઃ પ્રવિશ્ય મમ વાચમિમાં પ્રસુતાં
સંજીવત્યગિલ શક્તિધરઃ સ્વ ધામ્ના
અન્યાંશ્ચ હસ્ત ચરણ શ્રવણ ત્વગાદિન્
પ્રાણાન્ નમો ભગવતે પુરૂષાય તુલ્યં.

ભાગવત હૃદય.

જગજન્માદિ જ્યાંથીજ કાર્યકારણ, વ્યાપ્ત અલેક્ષ સ્વરાદ.
 જેણે સ્ફૂરીયા વેદ પ્રહ્લ હૃદયે, જ્યાં વિદ્યત જન્મે મોહતા.
 ભૂમિ પાણી તેજનાં જ મૃગજળ, તેવાં આ ત્રિસર્ગો બુઠાં.
 જ્ઞાને નિજ માયા સદાજ નિરસે, 'સત્યમ્ પરમ્ ધીમહિ.' ૧-૧-૧

કાપટ્ય વિહીન સુધર્મ પરમ, નિર્માત્સરી સંતના.
 અત્ર વાસ્તવ પ્રહ્લ વેદ શિવદ તાપ ત્રય નાશન.
 શ્રીમદ્ ભાગવત મહામુનિદૃત, અન્યેથી શુ ? ઇન્ધર.
 ખિરાજે હૃદયે સુદૃત્યકરના, સુશ્રુવતા તત્ક્ષણ. ૧-૧-૨

નિગમ કલ્પતરૂ ગળીયું કૃપા;
 શુકસુખે ઝયું અમૃતધી લયું.
 પી રસ ભાગવત તું લય સુધી,
 પ્રતિપજે રસિક ભૂમિ ભાવિકો. ૧-૧-૩

“નમઃ પરસ્મૈ પુરુષાય બ્રહ્મણે”
 સદૃતપતિ સ્થાન નિરોધરૂપ.
 ત્રિવિધ શક્તિધર દેહી અંતરે,
 વસ્ત્યા મુવ; તારા પંથ અજણ. ૨-૪-૧૨

થવણ ધીર્તાન દર્શન જેહનાં,
 સ્મરણ વંદન પૂજન જેહનાં.
 નિવારતાં પાપ શિષ્ટ લોકનાં,
 તેવા સુભદ્રકીર્તિ નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૫

तस्मात्पुनरेवात्रिवड पाप्मनिष्कृतौ, यतेत मृत्यो २ वपद्यतात्मना
 होपस्य दृष्ट्वा शुद्धलाघवं यथा, लिपिश्चिक्लिसेत् ऋणनिदानवित्

येतावतालमघ, निहंरुषाय पुंषां,

संकीर्तनं लगवंतो गुणकुर्मनाम्नां,

वदृश्या पुत्र मध्वान् यदन्तमिदोपि,

नारायणोति यमाणु ध्याय मुक्तिं,

जडयासुरं, लावभिभं, स्वमात्मनः

समं मनोधत्स्वं न सन्ति विद्विषः

ऋते ऽजितादात्मन इत्यथस्थितांत-

तद्विद्यनन्तस्य महेत् समर्द्धंभुमः

श्रुण्वन् गृण्वन् संस्मरयंश्च श्रितयन्-

नामानि इपाणि य मंगलानि-

क्रिया सुयस्त्व यरणाविन्दयोः

आविष्ट यित्तो न लवाय कल्पते.

निष्क्रियता मय्यनुरक्त येतसः

शान्ता महीन्तो ऽजिल एव वत्सलाः

कामैः अनालब्ध ध्येो लुपन्ति यत्-

तन्नैरपेक्ष्य न विदुः सुषमं भम.

अविस्मृतिः कृष्णपेक्षा र विद्वयोः

क्षिप्रैस्त्य लद्राणि शमं तनोति य.

सत्त्वस्य शुद्धिं परमात्म लक्षितं

ज्ञानं य विज्ञान विराग युक्तं.

જે અંતરે કરી પ્રવેશ સુતેલ મારી.
વાણી અખિલ શક્તિધર નિજ લગ્ન ગ્રેરી.
હસ્ત ચરણ શ્રવણ ત્વચાદિ પ્રાણ.
સંજીવતા પુરૂષ તે લગવન નમરતો. ૪-૧૦-૬

નિવારવા પાપ કરો પ્રયત્ન
અહિ મૃત્યુ પૂર્વ, શિશ્ન અહિયાં.
દહી દોષ જોઈ લધુ—મહાન.
વૈદ્ય ચિકિત્સાથી નિદાનતા યથા. ૬-૧-૮

આ સર્વ બીનજરૂરી, પાપ દુઃખો મિટાવા.
સંકીર્તન ભગવદી શુંજી—નામ કર્મો.
પુકારતાં પત્ર પાપી છતા અજામિદો.
નારાયણ વધો મરતાં શુકિત પામ્યો. ૬-૩-૨૪

માટે ત્યજો આસુરી ભાવ આ તમે.
સમભાવ ધારો મનમાં, ન અન્ય દેવી.
સિવાય અવળે વળેલ મન અજીત.
જાણો પૂજા તે ભગવાનની મહાન. ૭-૮-૧૦

શ્રવણ કીર્તન ચિંતવતાં સ્મરતાં.
શ્રીનામ-રૂપ તહારાં સુમંગલા જે.
સહજ ક્રિયા કરતાં, ચરણારવિદો.
આવિષ્ટ ચિત્તો ફરી જન્મતા ના. ૧૦-૩-૩૮

નિષ્કિંચન મુજમાં અનુરકત ચિત્ત.
શાન્ત મેહાન્ત જીવ સેવે વત્સલ.
કામે અનાસકત બુદ્ધિ, લબ્ધતુષ્ટ.
નિરપેક્ષ, સુખ અનુભવે સુખ. ૧૧-૧૪-૧૭

કિંચત્ કરોતિ ઉવંપિં યત્ સ્વદત્તમં
 સુહૃત્કૃતમ્ કલ્ય અપિ ભૂરિકારી
 મયોપનીતામ્ પૃથુક એક મુદિમ્
 પ્રત્યગ્રહીત પ્રીતિયુતો મહાત્મા. ૧૦-૮૧-૩૫

આત્મ સમર્પણ.

પ્રિયાપ્રિય વિયોગ-મુયોગ જનિત,
 શોકાગ્નિથી દાઝયો સકળ યોનિયોમાં.
 દુઃખૌષધિ દુઃખ સુખ માની બ્રમંતને,
 બોધો પ્રભુશ્રી મુજને તુજ દાસ્યયોગ. ૭-૬-૧૭

ધર્મોર્થ-કામ ઇતિ જે વિહિત ત્રવર્ગ,
 શિક્ષાત્રયી, નય, દમ, વિવધ સુવાર્તા.
 માનું મુજ અખિલવેદ લાઘ્યાજ સત્ય,
 ને જીવ મિત્ર ઇશને સ્વાત્મા સમર્પે ૭-૬-૨૬

ગુણ બાર યુક્ત વિગ્ર ને નાલિયદ્મ,
 પાંદામ્બુજ-વિમુખ તો શ્વપચ વરિષ્ઠ.
 માનું તદર્પિત મનો-વચનાત્મગૃહ,
 પ્રાણે પવિત્ર સકુલ, ન આલેમાનીનાં જ. ૭-૬-૧૦

અવિસ્મૃતિઃ કૃષ્ણ પ દા ર વિ દે.
 અભદ્ર હણ્ણતી, વધંત શમને
 સત્વેની શુદ્ધિ, ભકિતજ પરમા.
 વિજ્ઞાન વૈરાગ્ય સયુક્ત જ્ઞાન ૧૨-૧૨-૫૪

કાચેન વાચા મનસેન્દ્રિયેવા.
 બુધ્યાત્મના વાનુસૃત સ્વભાવાત.
 કશેતિ યદત સકલં પરસ્મે
 નારાયણાચેતિ સમર્પયેત તત. ૧૧-૨-૩૬

નેષ્કુર્યમ્ અપિ અચ્યુતભાવ વર્જિતમ્.
 ન શોભતે જ્ઞાનમલમ્ નિરંજનમ્.
 કુતઃ પુનઃ શશ્વદ્ બદ્રમીશ્વરે.
 ન ચાર્પિતમ્ કર્મં યદ્યધ્યકારણમ્. ૧-૫-૧૨

આત્મ સમર્પણમ્

યસ્માત્ પ્રિયાપ્રિય વિયોગ સુયોગ જન્મ.
 શોકાગ્નિના સકલ યોનિષુ દહ્યમાનઃ,
 દુઃખૌષધં તદપિ દુઃખમત દ્વિયાહમ્.
 ભૂમન ભ્રમામિ વદ મે તવ દાસ્યયોગમ્. ૭-૬-૧૭

ધર્મોથં કામ ઈતિયોડ્બિહિતઃ ત્રિવર્ગં.
 ઇક્ષાત્રયી નયદમૌ વિવિધા સુવાતો.
 મન્ ચેતદેતદ્બિલં નિગમસ્ય સત્યમ્.
 સ્વાત્માપર્ણમ્ સ્વસુદુઃ પરમસ્ય પુંસઃ. ૭-૬-૨૬

વિપ્રાત્ દિવપદ શુષ્કયુતા ડ રેવિન્દ નારાં
 પાદારવિંદ વિમુખાત શ્વપચમ્ વરિષ્ઠમ્.
 મન્ચે તદર્પિત મનોવચનાત્મગેહ.
 પ્રાણઃ પુનાતિ સંકુલમ્ નંતુ ભૂરમાનઃ. ૭-૬-૧૦

કિંચિત્ ગણતાં સ્વદત્ત મહાનુ, : ૧૧૧
 સુહૃદ્, દીધુ, નાનકડું મહાનુ,
 આણેલ મારા મુઠી એક પૌઆ, : ૧૧૨
 પ્રીતે ગદ્યા પ્રેમભર્યાં પ્રભુએ, ૧૦-૧-૩૫

શરીરવાણી મન ઈદ્રિયોથી,
 મમ આત્મભુદ્ધિ જન્મ સ્વભાવે, :
 કર્ય નેને સઘળું “પાસ્ત્રે,
 નારાયણાય” સમર્પવા તે. ૧૧-૨-૩૬

સંન્યાસવૃત્તિ જ્ઞાન નિર્જન,
 ન શોભતું અચ્યુત સાવહીન,
 અધ્યુ ન ઇશને અભદ્ર સર્વદા, ૧-૫-૧૨
 હોયે એકારણ પાંચ શોભતું ના

તપસ્વિનો, દાનશુરા, યશસ્વિનો,
 મનસ્વિનો, મંત્રવિદો, સુમંગલા,
 પામેય ના ક્ષેમ વિના સમર્પણે,
 તેવા સુભદ્રદીપ્તિ તમે નમસ્તે. ૨-૪-૧૭

યયા તરનાં મુલસિયનેથી,
 શાંખોપશાખા યડ તૃપ્ત યાય,
 પ્રાણ નિરોધે ઇન્દ્રિયો સંયમાતી,
 અચ્યુત-ચજને સર્વે પૂજાય, ૪-૩૧-૧૪

आत्म समर्पणम्

यस्मात् प्रियाप्रिय वियोग सुयोग जन्म.
 शोकाग्निना सकल येनिषु दह्यमानः
 दुःखौषधं तदपि दुःखमत द्विधाहम्
 भूमन् भ्रमाग्नि वद मे तव दास्ययोगम् ७-६-१७
 धर्मार्थं काम धर्तियोऽविहितः त्रिवर्गः
 धर्मात्रयी नयदमौ विविधा सुवातां.
 मन्ये तदेतद्विभक्तं निगमस्य सत्यम्
 स्वात्मापणुं स्वसुहृदः परमस्य पुंसः ७-६-२६
 विप्रात् द्विपद् गुणयुताऽदरविन्द नाभः
 पादारविन्द विमुखात् श्वपथम् वरिष्ठः
 मन्ये तदपि त मनोवचनान्मगेहः
 प्राणः पुनाति सप्तजम् न तु भूरिमानः ७-६-१०
 किञ्चित् करोति उर्वपि यत् स्वदत्तम्
 सुदृढतम् इदम् अपि भूरिकारी
 मयोपनीताम् पृथुकं श्रेष्ठं मुष्टिम्
 प्रत्यग्रहीत् प्रतियुतो मन्त्रात्मा १०-८१-३५
 कायेन वाचा मनसेन्द्रियै वा
 बुध्याऽत्मना वाऽनुसृत स्वभावात्
 करोति यद्यत् सकलं परस्मै
 नारायणायैति समर्पयेत् तत् ११-२-३६

અવિરમૃતિ:	કૃષ્ણ	પદારવિંદે.	
અભદ્ર	હણી,	વધંત	શમને.
સત્વોની	ગુધિ,	લક્ષિત નં	પરમા,
વિજ્ઞાન	વૈરાગ્ય	સયુક્ત	જ્ઞાન ૧૨-૧૨-૫૪

આત્મ સમર્પણ.

પ્રિયાપ્રિય વિયોગ-સુયોગ જનિત,
 શોકાગ્નિથી ઢાઝયો સકળ યોનિયોમાં.
 દુખોવધિ દુઃખ, સુખ માની ભ્રમંતને.
 બોધો પ્રભુશ્રી મુજને તુજ દાસ્યયોગ, ૭-૬-૧૭
 ધર્મોર્થ-કામ ઇતિ જે. વિહિત ત્રવર્ગ,
 શિક્ષાત્રયી નય, દમ, વિવિધ મુવાતો.
 માનું મુજ અખિલ વેદ બળવાજ સત્ય,
 જે જીવ મિત્ર ઈશને સ્વાત્મા સમર્પે. ૭-૬-૨૬
 શુંજી બાર યુક્ત વિપ્ર જે નાભિપદમ,
 પાદામ્બુજ-વિમુખ તો શ્વપચ વરિષ્ઠ.
 માનું તદપિંત મનો-વચનાત્મગૃહ,
 પ્રાણે પવિત્ર સકુલ, ન અભિમાનીનાં જ. ૭-૬-૧૦
 કિંચિત્ ગળુંતા સ્વદત્ત મહાન,
 સુદૃઢ હીધું નાનકડું મહાન.
 આગેલ મારા મુકી એક પોંઆ,
 પ્રીતે મદ્યા પ્રેમભયાં પ્રભુએ. ૧૦-૮૧-૩૫
 શરીર વાળી મન ઈંદ્રિયોથી,
 મમ આત્મજુદિ જન્મ સ્વભાવે.
 કૃંચ જે જે અપશું “પરમ્પ્રે,
 નારાયણ” સમર્પવાં તે. ૧૧-૨-૩૬

નૈઋત્યં । અપિ અમ્યુતભાવે : વર્જિતમ,
 ન શોભતે જ્ઞાનમલન નિરંજનમ્.
 ક્રુતઃ પુનઃ શશ્વદ્ અભદ્રમીશ્વરે.
 ન ચાર્પિતમ્ કર્મં યદ્યપિ અકારણમ્. ૨૧-૫-૧
 તપસ્વિનો દાનપરા યશસ્વિનઃ
 મનસ્વિનો મંત્રવિદઃ સુમંગલાઃ
 ક્ષેમં ન વિન્દન્ત વિના યદર્પણમ્,
 તસ્મૈ સુભદ્રશ્રવસે નમો નમઃ ૨-૪-૧૭
 યથા તદોર્મૂલે નિષેચનેન,
 તૃપ્યન્તિ તત્કંઠ્ય ભુજોપશાખા
 પ્રાણોપહારાચ્ચ યથેન્દ્રિયાણામ્.
 તથૈવ સર્વોર્ધ્વં અમ્યુતેભ્યા. ૪-૩૧-૧૪

સંન્યાસવૃત્ત જ્ઞાન નિરંજન,
 ન શોભતું અમ્યુત ભાવહીન.
 અર્પ્યું ન ઇશને અભદ્ર સર્વદા,
 હોયે અકારણ પણ શોભતું ના. ૧-૫-૧૨
 તપસ્વિનો, દાનશુરા, યશસ્વિનો,
 મનાસ્વનો, મંત્રવિદો, સુમંગલા.
 પામેય ના ક્ષેમ વિના સમર્પણે,
 તેવા સુભદ્રકીર્તિ નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૭
 યથા તદ્ગત્તાં મૂલસિંચનેથી,
 શાખોપશાખા ધડ તૃપ્ત થાય.
 પ્રાણ નિરોધે ઇન્દ્રિયો સંયમાતી,
 અમ્યુત-યજ્ઞને સર્વે પૂજાય. ૪-૩૧-૧૪

त्रिंशोऽध्यायः

मन्येऽकृतविद् सयमभ्युत्तस्य,
 पादाभ्युत्तोपासनं अत्र नित्यम्
 उद्दिग्गभुद्धेः असदात्मभावात्,
 विश्वात्मना यत्र निवर्तते लीः ११-२-३३
 विद्या तप प्राप्नुनिरोध गैत्री,
 तीर्थालिषेक मतदानं लोच्यैः
 नात्यंत शुद्धिः लक्षतेऽन्तरात्मा-
 यथा हृदिस्थे भगवत्यनन्ते १२-३-४८
 भक्तिः परेशानुलवः विरक्तिः,
 अन्यत्र क्षेत्र त्रिक एक कालः
 प्रपद्यमानस्य यथाश्नतः श्युः,
 पुष्टिः पुष्टिः क्षुद्र पायोनुधासम् ११-२-४२
 र्भत्यभ्युत्तांघ्रि भजतोऽनुवृत्त्या,
 भक्तिः विरक्तिः भगवद् प्रलोभः
 भवन्ति वै भागवतस्य राजन्,
 ततः परां शान्तिम् उच्येति साक्षात् ११-२-४३
 तावद् भयम् द्रविष्यु देह मुहूर्त्त निमित्तम्
 शोकः स्पृहा परिभवः विपुलश्च बोधः
 तावन् भवेति असद्व्यग्रह आतिभूतम्,
 यावन् तेऽभयम् प्रवृत्तीत लोकः ३-६-६
 विचक्षणः यच्चरन्तोपसादनात्,
 श्रंगं व्युत्स्ये भयतोऽन्तरात्मनः
 विदन्ति हि प्रहागति गतकलमाः
 तस्मै भुवद्रथपसे नमो नमः २-४-१६

जिज्ञोषदेशः

मन्येऽकुतश्चिद् शयमभ्युतस्य, पादाभ्युत्तेवासनं अत्र नित्यम्
 उद्भिन्नपुण्येः असहात्मलावात्, विश्वात्मना यत्र निवर्तते क्षीः
 निद्या तत्र प्राणनिरोधे गौरी, तीर्थोलिपेकं प्रतदानं तत्रैः
 नात्यंतं शुद्धिं लभतेऽन्तरात्मा, यथा हृदस्थे लगवत्यनन्ते.
 लङ्कितः परेशातुल्यः विरङ्कितः, अन्यत्र येष त्रिके एकं कालः
 प्रपद्यमानस्य यथाश्रितः स्युः, पुष्टिः पुष्टिः क्षुब्धं पायेऽनुधासम्.
 धृत्यभ्युतांश्चि लङ्कितोऽनुवृत्त्या, लङ्कितः विरङ्कितः लगवद् प्रमोदः
 लवन्ति वै सागवतस्य राजन्, ततः परां शान्तिं उपैति साक्षात्

तावद् शयम् द्रविषु देहं सुहृद् निमित्तम्
 शोकः स्पृहा परिलवः विपुलश्च लोलः
 तावन् ममेति असद्वयं च आर्तिमूलम्
 यावन्तं तेऽग्निसलयम् प्रवृण्वीत लोकः

तपस्विनो दानपरा यशस्विनः मनस्विनो भक्तविहः सुभंगलाः
 क्षेमं न विन्दन्ति विना यदपञ्चमः तस्मै सुलङ्ग श्रवसे नमो नमः
 यथा तत्रोभूतं निवेद्यनेन, पृथ्यन्ति तत्सङ्घं हृन्नेपशाया.
 प्राज्ञोपहाराच्च यद्येन्द्रियाणाम्, तथैव सर्वोर्ध्वं अभ्युतेन्या.

विश्वश्रुता यच्चरन्तेऽपसादनात्.
 संगं व्युद्भ्यो लयतोऽन्तरात्मनः.
 विन्दन्ति हि प्रह्लादगतिं गतकलमाः.
 तस्मै सुलङ्गश्रवसे नमो नमः.

ખિંબોપદેશ (ઇશ્વરાંતુભૂતિ)

માનુંજ કયાંથી ભય અચ્યુતશ્રી, પાદાગ્નુજ નિત્ય ઉપાસનાં જ્યાં.
અસદાત્મભાવે ઉદ્વિગ્ન ચિત્ત, સંસારીનાં ત્યાં ભયો નિર્વર્તતાં.
૧૧-૨-૩૩

વિધા, તપે, પ્રાણનિરોધ, મૈત્રી, તિથાભિપેકે, વ્રતદાન જેપે.
ન અત્યંત શુદ્ધ હશે અંતરાત્મા, અનંત ભગવન કૃદ્યે વસ્યાની.
૧૨-૩-૪૮

ભક્તિપરા, ઈશાનુભવ, વિરકિત-અન્યત્ર, થાય ત્રણ એક સાથ.
શરણેજતાને જમતાંની પુષ્ટિ, તુષ્ટિ, છુધાશાંતિ, પ્રાંતચાસ જેમ.
૧૧-૨-૪૨

“इति ऋषुनांघ्रि” ભજનાનુવૃત્તિને, ભકિત વિરકિત ભગવદ્ પ્રબોધ.
ઉત્કર્ષતાં ભાગવતોને રાજન્, સાક્ષાત્ શાંતિ સહજા મળે છે.
૧૧-૨-૪૩

ભય ત્યાં સુધી દ્રવિષ્ય દેહ સુહૃદ નિમત્ત.
શોક સ્પૃહા, પરિભવ, અતિલોભ જે જે.
મમતા, જૂડી થકણમાં રહ્યું દુઃખમૂલ.
યાવત્ ન પાદ અભયે લોક પ્રવૃત્ત થાય. ૩-૬-૬

વિચક્ષણે તવ ચરણે ઉપાસને.
ઉભયસંગ ત્યજ્ત મુક્તાન્તરાત્મા.
પાંખંત પ્રહસગતિને ભવ કલેશ મુક્ત.
તેવા સુભદ્ર-ગીર્તે નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૬

સ્થિત્યુદ્ભવ પ્રલય હેતુઃ અહેતુઃ અરય .
 યત સ્વપ્નભગર સુષુપ્તિયુ સદ્ બહિઃશ્ચ .
 દેહેન્દ્રિયાસુ હૃદયાનિ ચરન્તિ ચેન .
 સંજીવિતાનિ તદ્દેહેહિ પરમં નરેન્દ્ર .

જ્ઞાનં વિશુદ્ધં પરમાર્થમેકમ .
 અનન્તરં ત્વબહિઃ પ્રૌઢા સત્યમ .
 પ્રત્યક્ પ્રશાન્તં ભગવદ્ શબ્દ સત્યમ .
 યદ્ વાસુદેવં કવયો વદન્તિ .

રહુગણૈ તત્તપસા ન યાતિ, ન વિદ્યયા નિર્વસનાદ્ ગૃહાદૈવા .
 ન છન્દસાનોત જ્ઞાગ્નિ સૂર્યૈઃ, વિના મહત્ પાદરભભિષેકાત .

ત્વં પ્રત્યગાત્મનિ સદા ભગવત્યનન્તે .
 આત્મં માત્ર ઉપપન્ન સમસ્ત શકતૌ .
 ભક્તિ વિધાય પરમામ્ શનકૈઃ અવિધા-
 અંધિં બિષેત્યસિ મમાહમિતિ પ્રરૂઢમ્ .

નારદજીની શ્રી વ્યાસમુનિને ભાગવત લખવા પ્રેરણા

૧-૫-૧૦ થી ૨૧

નયદ્ વયઃ ચિત્રપદં હરેયંશઃ, જગત્પવિત્રં પ્રગૃણીત કહિંચિત્ .
 તદ્વાયસંતીર્થં મુશન્તિમાનસા નયત્રહંસાનિરમન્તિઉશિક્ષયાઃ .
 તદ્વાગ્નિસર્ગઃ જનતાધવિપ્લવઃ, યસ્મિન્ પ્રતિશ્લોકમભદ્રવત્યપિ .
 નામાન્યનં તત્ત્યયશોકિતાનિ, યસ્મૃષ્ણવન્તિ ગાયન્તિ ગૃણંતિ સાધવઃ .

હૃદય સ્થિતિ પ્રલય હેતુ સ્વયં મહેતુ.
 ભયત, સુષુપ્ત, સ્વપ્ને વળી બાહ્ય જે છે.
 દેહેન્દ્રિયો-હૃદય-બાહ્ય-જેથી વિચરતાં
 સંજીવનારા તે બાહ્ય પરમ નેરેન્દ્ર. ૧૧-૩-૩૪

જ્ઞાન વિગુહ પરમાર્થ એક.
 ન બાહ્ય-અંદર જે બ્રહ્મ સંત્ય.
 પ્રત્યક્ પ્રશાન્ત બોલાય ભગવન્.
 તેને વહતાં કવિ વાસુદેવ. ૫-૩-૧૧

રહુગુણ તે તપથી ન પ્રાપ્ય, ન વેદ વીચે ગુહ્યાંગથી વા.
 સેવ્યાં જહોમિ વાંસુયે પીનાં કિંતુ મહાં ત્યાં રત્નભિયેકે.
 ૫-૧૨-૧૨

પ્રત્યક્ સદા ભગવન્, અનંત આત્મ જે.
 આનંદ સુકલ માત્રે સમસ્ત શક્તિથી.
 કરતાંજ લોકિતં પરમા. શુનિઃ સ્વવિદ્યા.

છેદો. પ્રશ્ન. શ્રંધિ, મમતા અહતા. ૪-૧૧-૩૦

નરેન્દ્રજીની શ્રી વ્યાસ મુનિને ભાગવત લખવા પ્રેરણા

રમણીયવાળી જે જગત્પવિત્ર, હરિચય વર્ણનવિહીન હોય.
 કહેવાય તે કાકતીય સમી ત્યાં, રમે ન હસો માનસ બ્રહ્મ નિષ્ક.
 વાળી વિસર્ગ જગ-પાપનાશી. અબદ છન્દ પ્રતિપ્રદોષ હોય,
 અનંતયશથી અંકિત નામો, ગાયે સૂણે સાધુજનો અકંત.

नैष्ठिक्यमपि अत्युत्तमाव वर्जितं, न शोणते ज्ञानमलं निरञ्जनम्
 कुतः पुनः शश्वदलक्ष्मीश्वरे, न यत्किञ्चिद् कर्म यदपि अकारणम्
 अथो मङ्गलाग लवानमोघदकं, शुचिश्रवाः सत्यरतः धृतमतः
 उद्वेकमस्याग्निंशः बन्धमुक्तये, समाधिनानुस्मरे तद्विद्येष्टितम्
 ततोऽन्यथा कियत् यद्विवक्षतः पृथग्गतं तत्कृतं इयं नामलिः
 न कुत्रचित्कदापि यदु स्थिताः मतिः, इति वाताहत नौरिवास्पदम्
 नेष्टुगुप्तितं स्वमं दृतेऽनुशासतः स्वभावस्तस्य मङ्गलं व्यक्तिकर्मः
 यद्वैवाक्यतः धर्मं हतीतरः स्थितः न मन्यते तस्य निवारणं जनः
 विद्यक्षणेऽस्याहंतिवेदितुं विलोः अनन्तपारस्य निवृत्तितः सुप्रभम्
 प्रवृत्तमानस्य शुद्धैरनात्मनः ततो लवान् दर्शयं वेष्टितं विलोः
 त्यक्त्वा स्वधर्मं यरणाभ्युज्ज्वलेः लज्जन पक्वोऽथ पतेत्ततोयदि
 यत्र क्ववा लक्ष्मलूढमुष्य किं, के वाधं आप्तोऽलज्जतां स्वधर्मतः
 तस्यैव हेतोः प्रयते । केविदः, न लक्ष्यते यद् भ्रमतामुपर्यधः
 तदलक्ष्यते दुःखवदन्यतः सुप्रभं, कालेन सर्वत्र गभीर रंक्षसा
 नयै जनो जातु कथंयना मजेन, मुकुन्दसेव्यन्यवदंग संसृता ।
 स्मरन्मुकुन्दांघ्रि उपगूढनं पुनः विहातुमिच्छेन्न रसत्रयो यतः
 धेदं हि विश्वं लगवानिवेततः यतः जगत्स्थान निरोध संलवाः
 तद्धि स्वयं वेद लवां स्तथापि वै, प्रादेशमात्रं लवतः प्रदर्शितम्
 स्वमात्मनाऽत्मानं भवेत्तमोघदकं, परस्य पुंसः परमात्मनः कलाम्
 अजं प्रजतं जगतः शिवाय तत्, मङ्गलानुभावास्तुद्येऽ
 दिगप्यंताम्

સંન્યાસવૃત્તિ જ્ઞાન નિરંજન, નં શોભનું અચ્યુત-ભાવ હીન.
અપ્યુંન ઇંશને અભદ્ર સર્વદા, હોય અદ્દ્દ હીન પણ શોભતું ના.
અહો ! મહાભાગ અમેઘ દષ્ટિ, યુચિશ્રવા સત્યરત મતધર.
વિષ્ણુપ્રભુનાં; અંધન-મુક્તિકાંજ, લીલાચરિત્રો રમરો : સમાધિથી.

ઇંદ્રિયંત વર્ણન અન્યથાજ કાંઈ, શ્રી-નામ-રૂપ થકી લિખિત ચૃષ્ટિનાં,
કસેલ વંટોળ નૌકા સેમીજ ખુદિ, કયાંરે ન કયાંયે પહોંચેજ પ્રેય.
સકામ-કર્મ ઉપદેશતો ધર્મ, પ્રાકૃત જીવોનો અહિત માર્ગ.
તવ વાક્ય ધર્મ પ્રમાણુનારા, માને નિવારણ નવ અન્યતુ તે.

કોઈ વિચક્ષણ નિવૃત્તિમાર્ગથી, જાણે વેલું મુખ અપાર અનંત.
અનાત્મ ગુણથી પ્રવર્તનારને, ભગવત્ જતાવો લીલા વિભુની.
ત્યજ પ્રેય ધર્મો ભજતાં હરિચરણ, અપકવહોઈ મ્યુત થાય તો એ.
અભદ્ર ના. હરિવિમુખો સ્વધર્મે, પામે કયો લાભ વા શ્રેય અર્થ.

પ્રયત્નતા કોવિદ તેજ હેતુથી, જામનાર ઉપર નીચે ન પામે.
અન્ય પ્રકારે દેહ મુખો-હુઃખોશાં ! સર્વત્ર ગંભીર કાલખળે મળે જે.
નકી ન તે જન કોઈ ઉપાય-કાળે, સંસાર લબ્ધ અંગમુક્તિ સેવી.
આલિંગન શ્રીહરિ પદ રમરંતા. સ્વાધો રસ ત્યાગ ફરી ન ઇંદ્રિય.

ભગવત્સ્વરૂપ વિશ્વ, ઇંશ જાદા, જેમાં જગત્થાન નિરોધ સંભવ.
જાણો સ્વયં સર્વ તે આપ તથાપિ, સંકેત માત્રે દર્શાવું આપને.
આપ આર્પદંટા સ્વયં અજન્મા, છો ઐઠ્યપુરૂષ પરમાત્મઅંશ.
જાણો જગત્ સિવાય જન્મ્યા અજન્મા, મહાનુભાવ વર્ણો
હરિચરિત્રો

શુદ્ધિપત્રક

પાન	લીટી	અશુદ્ધ	
૧	૧૪	નિભાવવા	નીભાવવા
	૧૬	ધિક્કારતા	ધિક્કારતા
૨-૩	૧-૧૪	ગિરી-ગીરિરાજ	ગિરિ, ગિરિગજ
૨	૧	સંગ્રામછત	સંગ્રામજિત
	૭	દુષ્ટ	દુષ્ટ
૨	૧૨	ઈન્દ્રગિ	ઈન્દ્રગિત
	૧૭	વાદમિત્રીના	વાદમીત્રીના
૩-૧૨	૩-૧૫	કુર	કુર
૩	૧૧	વીષમય	વિષમય
	૧૨	દાવાખતે	દાવાગિતે
૨-૪ ૩-૫ ૬-૧૨ ૧૩, ૧૪, ૧૮		મૂકીયા, મૂકી, મૂકત.	મુકીયાં, મુકી, મુકત.
૩	૧૮	શીર	શિર
૪	૫	ખીરદાવીયા	ખિરદાવીયા
	૭	રાજમુય	રાજમુય
	૧૩	મૂકીમાં	મુકીમાં
	૨૦	ધર્મનું	કીધું ધર્મનું
૫	૬	હીટી બા	હિટિયા
૫-૧૭	૧૮-૧૯	રીઝવવા, રીઝવ્યા.	રિઝવવા, રિઝવ્યા
૬	૯	સત	સાત
	૧૬	ઈન્દ્રપૂરી	ઈન્દ્રપૂરી
૭	૨	સહજો	સહજો
	૧૪	વહેજો	વહેજો
૮	૧૩-૧૬	જન્દુ, જાન્દવી	જહનુ, જાહનવી
	૧૫	વનવતા	વિનવતા
૧૫	૪	પ્રકાર	પ્રકાર

पान	शीटी	अंशुद्ध	शुद्ध
११	१६	गंत	राते
१६	१४-१५	टहकारशा, टहकंत.	टहकारशा, टहकंत.
	१६	शिशिरी	शिशिरं
२०	४	व्यायम	व्यायम
	७	उभर	उभ.
२१	१०	दुध	दूध
२२	६	द्वंद्वीत	द्वंद्वीत
१२	६	गमन रश्मि	गमन रश्मि
२३	१	भवताम	भवताप
२४	५	तमे मारा	तमे न मारा
	६	उद्ध	उद्धि
२५	१	लिख	लिख
	३	त्रिसर्गोभूषा	त्रिसर्गोभूषा
	४	त्रय	त्रये
२६	१	तात्त्विका	तात्त्विका
	२	सुख	सुख
	५-६	कृष्णं यमाद्य	विश्वं त्रिपमाद्य
	७	भावमय	भावमिभं
	१३	क्रियां सुपरत	क्रियां सुपरत
	१४	संश्लेष	संश्लेष
	१५	धियो	धियो
२६	४	४-१-६	४-६-६
	२०	१०-३-३८	१०-२-३७

३०-३१ अ. श्लोकोनो अनुक्रम नं. १२-१२-५४, ७-६-१७
 ७-६-२६, ७-६-१०, १०-८१-३५ संस्कृत श्लोकोनो
 अनुक्रम ७-६-१७, ७-६-२६, ७-६-१०
 १०-८१-३५-११-२-३६,

સા. રૂ. ૧૦/-

ગાંધી ગીતા

સ્વ

બાપુની યાદ

બાપુ સાબરમતી શું, નહિ આવે ફરી?
રહે-રહે ને ગુજરાત, પૂછી રહી.
સેવાઆમમાં તપ અધૂરાં, આદરી ;...બાપુ.

પુરી સુદામા જનમીયા, ગાંધી કળા કુટુંબમાં.
શિક્ષણ લીધું ઇંગ્લેન્ડમાં, ત્યાગી પુરા ત્રણે ભમા.
પુતળી બાંધતું વેણ, નિબાળ્યું પુરૂ...બાપુ ૧

આફ્રિકામાં હિંદીઓપર, જીલમ થાતા જોઇને
પ્રતિકાર અહિંસક આદ્યો, સંત્યાગ્રહી બનીને તમે.
હિંદી વિરોધી કાયદો, કઢાવ્યા તમે, બાપુ. ૨

સ્થાપી આશ્રમ, સ્થાપી, વિદ્યાપીઠ અમદાવાદમાં.
હૃદયકુન્જ-નિકુન્જમાં વસીને, વસ્યા અમ હાઈમાં.
સાચા વૈષ્ણવજનતું, પ્રતિક બની.....બાપુ. ૩

દેહ દુખજો પાતજો, સ્થિતપ્રજ્ઞને નિદ્રા હતી.
એ ગૃહસ્થી-પ્રજ્ઞચારી, આજીવન ફકીરી લીધી.
જ્ઞાન-સંકિતને. અનાસક્તિ ગીતાજીની,...બાપુ. ૪

શિર નમ્યું હસતે મુખે, કરે મહાત, ઝીલ્યા ઘાં અતિ.
 ઉપવાસ-કારાવાસથી, પ્રશ્નો ઉકેલ્યા ગૂઢ અતિ
 મુકત હારયના મોહન, ભુલાશે નહિ;....બાપુ. ૫

માટીના માનવં ઘડ્યા, વંદલસ જવાંહર ભેડલી
 ભારતી સન્નારીઓમાં, કરતુર પમરી બા તની.
 બા ને બાપુની ભેડલી, ક્યાં ભેથું ફરી;....બાપુ. ૬

અસહકાર કરી સંવિનય, નવજીવન રેલાવીયું.
 અધો ઉઘાડા દેહમાના, ચરખો ચલાવી દાંડીયું.
 પ્રતિક તકનીતું પુરૂ, સમજ્યાં ન જરી;....બાપુ. ૭

વિષ્ણુ સ્વરાજ ફરે નહિ, હીષ્ણુ પ્રતિજ્ઞા સાથમાં.
 અભિનિષ્ક્રમણ મહા આદ્યું, જ્યમ રામજી વનવાસમાં.
 દાંડીકૂચ હવે શે, વિસરાય કદી....બાપુ. ૮

ઉદ્ધો કટોરો ઝેરનો, તું ગોળમેળમાં જયો પી.
 દેશ આવી નેહવાસી, ઉપવાસ કીધા આખરી.
 હરિજન-મંદિર પ્રવેશની ભેખ ધરી;....બાપુ. ૯

શ્રામ ઉદ્યોગો સ્વદેશી, કેળવણી પાયા તણી.
 હિંદુ-મુસ્લીમ એકયતોને, સ્ત્રી સમાજની ઉત્તતિ,
 બાપુ દારૂબંધીના, પુરા હિમાયતી....બાપુ. ૧૦

વિશ્વવ્યાપી ચુંદમાં, હિંદને સંડોવતા
કીપ્સમિશનમાં નિહાળી, ચર્ચાલની આણકયતા.
“છોડો હિંદ”ની ઝલકત, ચલાવી તમે;....ખા.પુ. ૧૧

નોઆખલી બિહારમાં, પંજાબને સરહદ મહી.
અણુદીઠને વણ સાંભળ્યું, હા ! રકતસ્નાન મુચું રહી.
નિરાશ્રિતોના આંસુ, લુછાશે નહિ;....ખા.પુ. ૧૨

વયો હજારતણી ગુલામીમાંથી, માતને છોડવી.
પણ ના ચઢ્યો સિંહાસને, હતી સાચી મુક્તિ શોધવી.
બની “એકની સરહદ” કેવી અનોખી...ખા.પુ. ૧૩

સત્ય એ છે પરમ ઇશ્વર સાધ્ય અહિંસાથી કરો.
અપરિશ્રદ્ધ મતધેરી, નિકામ જનસેવા કરો.
સર્વ ધર્મનો સાર સમજાવી દઈ;...ખા.પુ. ૧૪

સત્યને અહિંસા તણો, પૂજારી જગમાં અવતરો.
ભગવાન શંકર-ખ્રિસ્તની જ્યેષ્ઠ એર જગનાં પી ગયો.
વિશ્વ પ્રેમી “હે. રામ” અંતે બોલ બોલી.

વિશ્વશાંતિનો ચાહક, ગયો પોદી.
મૈયા, જુમતાને ગંગા, ધન્ય બની.
ખા.પુ. સાબરમતી ચું, નહિ આવે ફરી. ૧૫

અસિદ્ધ “કનેપો”માં પ્રથમ સપ્તસરી ૩૦-૧-૪૬.

ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની

- સ્વરાજ્ય પ્રાપ્ત થયા છતાં, સુરાજ્ય શે આવ્યું નહિ. ૧
- ભુલિયાં અમે ઉપદેશ શું ? ભુલિયાં નિશાની આપની. ૨
- હરિજનોના વાસમાં, વા વાઈસરીગલ મહેલમાં. ૩
- ફરતો હશે અરખો જ્યાંહાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૪
- લેદ - ઉચનીચ વણના, અનશન કરી ભુસાવીયા. ૫
- હરિદ્વાર જ્યાં જ્યાં ખુલીયાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૬
- વર્ધા મગનેવાડી મહી, વા “હૃદયકુંજ” નિકુંજમાં. ૭
- અપરિશ્ક જ્યાં પળાતું, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૮
- આમ ઉદ્યોગો સ્વદેશી, કેળવણી પાયાતણી. ૯
- હિન્દુ મુસ્લિમ ઐક્યતા જ્યાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૦
- સત્ય એ છે. પરમ ધર્મ, માધ્ય અહિંસાથી કરી. ૧૧
- નિષ્કામ જનસેવાથી જ્યાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૨
- ધર્મચક્ર મહી સમાયું છે, ચક્ર દેટિંડા તણું. ૧૩
- રાષ્ટ્રધ્વજ જ્યાં જ્યાં ફરકતો, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૪
- શ્રી અલ્લા તેરે નામ, સર્વકો સન્મતિ દે મગવાન. ૧૫
- જ્યાં જ્યાં ગવાતી ધૂન એ, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૬
- (૬-૧૦-૫૦, ગાંધી જયન્તિ સપ્તાહ સયાજીરાંજ.) ૧૭
- “ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની” પાઠપૂર્તિમાં ગવાયેલું.) ૧૮

વૈષ્ણવજન

વૈષ્ણવ જન ખાપુને કહીએ, જે પીડ પરાઈ જાણે.
મા ભારતીને મુક્તિ અપાવી, મન અભિમાન ન આણ્યું.
વૈષ્ણવ જન. ૧

કાળા ગોરાના લેદજ ખોટા, છે પ્રભુનાં માનવ ખાળ સહુ.
રંગ દેખને નિર્મૂળ કરવા, ધન યૌવન નાં માણ્યું.
વૈષ્ણવ જન. ૨

રાજકારણે અર્થશાસ્ત્રમાં, અસત્ય વ્યાખ્યું આં જંગમાં.
નૈતિક મૂલ્યાંકન ફેરવીયાં, સત્ય પ્રતિષ્ઠા પુનઃ કરી.
વૈષ્ણવ જન. ૩

અમજીવીની કાંધ ઉપરથી, થર ઉપલાને ઉતારવા.
દાખવી મહિમા યજ્ઞકર્મનો, જગને ચરખો લેટ કરી.
વૈષ્ણવ જન. ૪

અજ્ઞેય આત્મખળને અડગતા, શસાસો જૂઠાં પાડે.
માર્ગ અહિંસા દીક્ષા દીધી, યુધ્ધ ત્રાસેલા જગને.
વૈષ્ણવ જન. ૫

અધો પડેલી હિન્દુ જાતિના, લેદ ઉંચ નીચ ભુસાવીયા.
પ્રભુનો દારો સહુને માટે, અનચન કરીને ખુલાવીયા.
વૈષ્ણવ જન. ૬

સર્વ ધર્મને સમાન ગણતા, જોવા સર્વ ઉદય સહુનો.
ભાઈ ભાઈના વેર સમાવા, બલિદાન દીધું તે આત્મનરુ.
વૈષ્ણવ જન. ૭

મારે દાકતર રામ

સન સુડતાલી જાન્યુઆરી, તારીખ ત્રીસમી 'હે રામ',
નોઆખલી પ્રવાસમાં, આવ્યું "આમકી" ગામ. ૧

મખમલ છાઈ ધરતિપર, ઉતર્યા ગુંડા અપાર,
રંભડી રાંક વસ્તીને, ધરતિ શે બીલે ભાર. ૨

લૂંટયાં બાળ્યાં ધરને, મંદિર, લૂટયા, શિયળ સુહાગ,
વટલાવ્યા હજારોને, કતલ દીધાં અતાગ. ૩

પ્રાંતે હકૂમત ઇસ્લામી, મધ્ય બનીયું લાચાર.
નોંધારી હરિજન વસ્તીનો, હરિ વિષ્ણુ નહિ કેા આધાર. ૪

દિલ્હી છોડી દોડી આવીયા, વસવા દુખિયાંની સાથ.
પગદંડી પંથ આદર્યો, વિષ્ણુ રખોપા કે સાથ. ૫

એક હાથ ઝાલે લાકડી, બીજે મનુને ખાંસ.
પાય ધરે નહિ પગરખાં, શિર છત છે આસ. ૬

પ્રાતઃ નિયતાં પંથ વિચરે, મંથાનહે વિશ્વામ.

સંક્રાંતિએ પ્રાર્થના કરી, લુલવે દુઃખ તમામ. ૭

તે દિન આખા ગામમાં, શોધ્યું બકરીનું દૂધ.

બાપુ ગું જમશે ચિંતા-યત્રી, વ્યાપ્યુ. અતિશે દુઃખ. ૮

જનતા જે ખાંચેને પીએ, તેથી અદકા શા ઠાઠ.

શ્રીફળનું દૂધ બનાવીને, પીધું અધોજ આઠ. ૯

વીત્યાં પ્રહર એકાએ, કેમે પાસેનાં ન થાય.

સાંજ થતાં સુધી ખાપુને, યયા હસ્ત અપાર. ૧૦

પાયખાનેથી વળતાં પાછાં, આવ્યાં બગાસાં તોય.

પધારી ચાર ફૂટ દૂર, ગણતાં હું બુલી મોઢ. ૧૧

શીત છાંટી ચકરી આવી, પગ લથડયા જણાય.

દોડી શર પકડી રાખ્યું, નિર્મળદા ખુમ પડાય. ૧૨

નિર્મળ ખાપુ સાથે મળી, ખાપુ સુવરોવ્યા સેજ.

પગચેથી માલિશથી ખાપુ વિરમ્યા રહેજ. ૧૩

દાકતર સુશીલા, બોલાવવાં ચિઠ્ઠી લખી આપું ન્યાં.

નંગૂત ખાપુ ધયાં અંને મનુંડી બોલાવી ત્યાં. ૧૪

ગહેની ઉંમર તારી નેહને, આપી શકું હું માફ.

ખુમ પડાઈ શે તારાથી, બુલી હૃદયામાં રામ.

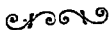
અમિ બરી આંખડી બોલે, આસ બોલે હે રામ.

અંતકાળ બલે આવતો, મારે દા....કતર રામ. ૧૬

શે નહું વધે વીતતાં, રહિ દિવસ રહિ માસ.

ખાપુ બોલી હે રામ આસ બોળામાં મુકશે.

“ડબ્બો બે ખાનાનો”

સને સુડતાલીસનાં માર્ચમાં, તારીખ ત્રીસંમીનો દિન.
 બિહાર યસ માંહિથી, વળીયાં દિલ્હીની દિશ. ૧
 તેડાંવ્યા માઉન્ટબેટને, મળવા આવો બાપુ.
 કો' તો વિમાન મોકલું, વહેલા આવો બાપુ. ૨
 જે વાહન જેસી ના શકે, ગરીબ લોકો કરોડ.
 ઇન્કાર તેથી સુણાવીયો, મારે એ શા મરોડ. ૩
 નોઆખલી તેમજ અહીં, છોડું સાથી તમામ.
 છોડી જાઉં તને એકલો, નહિ ઇચ્છે તું આમ. ૪
 નાનામાં નાનો ડબ્બો, ભેજે ત્રીન્ને વરગ.
 સામાન થોડો લેવામાં, લઈ તારી પરખ. ૫
 અસહ્ય ગરમીઃ ઉતાળો, ચંદ્ર દિન ને રાત.
 દર્શન, ઘેલાં લોકોનો, સ્ટેશન સ્ટેશન ત્રાસ. ૬
 કીધો પસંદ વિચારી, ડબ્બો બે ખાનાનો.
 સામાન રાખશું એકમાં, બાપુ એકંકે બીન્ને ૭

નવ પરચીસે, પૂંડણા, સ્ટેશન-ગોડી છુટે, તવત્રીસ.
 હરિજન કાળે ઉધરાવીયો, વચલી પાંચ મિનિટ. ૮
 ઉનાળે જમતા દશ વાગે, મોડી-“સોઈ” કરવા
 બાળુના ખાનામાં જઈ, બાપુ મગન લખવા. ૯
 થોડી વારે આવી ત્યાં તો, હતિ કયાં તું પૂછે.
 લોક લટકતા ચીંધાડી, મિઠો કપડો ઉચરે. ૧૦
 બીજું ખાનું શે માગ્યું તે, રાખી આંધળો પ્રેમ.
 આંસુડાં મા પાડતું, કરતું કહું હું જેમ. ૧૧
 ઉંચે તને ચઢાવવી, ના પછાડવી ભોં.
 સામાન ખસેડી લઈ, ખાનું ખોલી કરો. ૧૨
 થર થર કાંપુ, ચિતા ચેતી, બાપુ છોડ્યે ટંક.
 નાનીશી બુલ બીલની, લેતાં પોતાને અંક. ૧૩
 વળતે સ્ટેશન બોલાવીયો, સ્ટેશનના માસ્તર.
 કે કરવા પ્રાપ્તિત ખંનેનું, અંકર લ્યો મુસાફર. ૧૪
 ડબ્બો બીજો લલે નેડલે, આનો કરો ઉપયોગ.
 ખપથી વધારે વાપરમાં, હિંસા દુરપયોગ. ૧૫
 “બાપુ મારી વા” બની, સલુતર સાચું શિખવે.
 અમૂલ્ય દહાવો પામવી, ઇવનતું ધડતર પટે. ૧૬

અરમા ચમે

નોઆખલીમાં નારાયણપુર ગામ,
ગરીબ વણકર અમારો યજ્ઞમાન.
પહોંચી મુકામે પાંઠ પખાણે,
થોડી વારે બાપુ વાંચવા ગાળે.

એટલીવારમાં કરે હું સાંજ,
બાપુને માલિસ સ્નાન ને કાંજ.
નહાવામાં સાબુ ન વાપરે બાપુ.
અરબચડા પથ્થરે ઘસતા દિલ બાપુ.

મીરાંજીને વધો પહેલાં દીધેલ,
સાચવી વાપરે રતનની જેમ.
બુલી ગઈ હું આગલે ગામ,
વિગતે બુલ કળુલી તમામ.

થોડીવાર બાપુ કરી વિચાર,
કહેતું બુલી તો જાતે લઈ આવ.
ડરતાં ડરતાં મહે, પુછાઈ ગયું,
સાચે સ્વયંસેવક લઈ જઈ.

સવાલ પુછ્યો બાપુએ કેમ.
થો, દઉં ઉત્તર ચાલી રીસલેર.
સોપારી નારિયેળીનાં રાન,
વસ્તી મુસલમાન રસ્તો વેરાન.

રસ્તે શુંડો કો આવી ચઢશે તો,
 એકલી જાણી મુને પજવશે તો.
 રામનામ મુજે જપતી હું ચાલી,
 આવેલ મારગનાં પદ જાણી.
 યજમાન ત્યાંનાં ડોશીમા એક,
 ન જાણી કિંમત ફેંકી દીધેલ.
 માંડ માંડ મહેં શોધી તે કાઢ્યેં,
 જડતાં આનંદનો પાર નવ રહ્યો.
 ઝટ વળી નારાયણપુર પંથે,
 નીકળેલ સાડા નવે આવી એકે.
 કકડીને લાંગી હતી મુને ભુખ,
 સેવા ચૂક્યાનું અદકેરું દુઃખ.
 જોખામાં મુક્યાં પથ્થરને માથું,
 આંખથી વહેવા લાગીયાં આસુ.
 પરીક્ષા થઈ કહે બાપુ આજે,
 પ્રભુ કરે તે સારાના માટે.
 મારા યજમાં હિંમતનું કામ,
 પાછા ફરવાનું ન લેવાય નામ.
 અરમા ચમે* વર્ષ પચ્ચીસનો સાથી,
 હોઉં જેલ કે મહેલનો વાત્રી.

ન જડતાં મીરાંને ... દુઃખ યાત,
પાઠ શિખી તે મોટી જ વાત.

આવા પથરા તો ઘણા મળી રહેશે,
એવી એપરવા હવે નહિ રહેશે.

હું બોલી બાપુ સંધ્યું ત્રીણું કામ,
સાચા હૃદયથી સમયાં આજે રામ.

હસીને બાપુજી બોલેલા આમ,
સુખે યાદ સોનીને દુઃખમાં રામ.

પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલીસ

પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલી, આવ્યો અનોખો દિન.

ગઈ ગુલામી વરોની, બનીયું આઝાદ હિંદ. ૧

વિધિ નિમ્યાં વેધાયાં હા ! માડી ભારત તારાં અંગ.

ધર્મ - અનુને રાજાયાં, પંજ આબ ને બંગ, ૨

મડકો યશે નોઆખલી, ચિંતા મગન જામિન

હૈયા ભારેલો અગ્નિ ત્યાં, છોડી ચાલ્યા કારમીર. ૩

કલકતા 'ચાલે' રમખાણો, વિનવે ઘોષ ખાણ.
 રોકાઈ જાયો ખેંદહોડા, શાંતિ સ્થાયો ખાણ. ૪
 વધતાં ચાલ્યાં રમખાણો, નોઆખલીમાં ફિલ.
 પંદરમીએ પહોંચવાં, ના ચાલે કાંઈ ઢીલ. ૫
 શહીદ સાહેબો આવીયા, વિનવે ખાણને આમ.
 ચોલવવા આગ આંહિની, તમ વિણ કેની છે હામ. ૬
 ચોલવી શકું ના એકલો, જમવા મેંથી તૈયાર.
 વચન માફો નિલાંબવા, ખનો જવાખદાર. ૭
 ખિહારનો જયમ હું હામી, નોઆખલીના તેમ.
 શહીદ સાહેબ વિચારે, તમારે ના મુશ્કેલ. ૮
 ગુનેગારો ને શકદારો, પર મુકી વિશ્વાસ.
 કામ કઢાવી લેવાની, અજબ ખાણની વાત. ૯
 વાતે ખંની આં તેરમીએ, ચોદમી ને પ્રભાત.
 કબુલી જવાખદારી, શહીદને જમાત. ૧૦
 નોઆખલી સધી જતાં, લીધું કલકસો હિંચે.
 ખાણ પીવું સૂવું બેસવું, ખાણ શહીદને સાથ. ૧૧
 મુલાકાત નહિ ખાનગી, સંયુક્ત નિવેદન.
 બેલીયાઘાટ રહેવા ગયા, હિંદરી મેનશન. ૧૨

(લાજણી)

જુવાનિયા ઉશકેરોયા ને, આંબ્યાં ભારે હલ્લો કરી.
છો. તમે હિંદુના દુશ્મન, આંબ્યાં કેની વહેરે ચઢી. ૧૩

જરા હસીને બાપુ બોલ્યા, થયા જુવાનિયા સૌ શાંત.
દેવદાસે તમથી માટે, ગર્યાં સમજો મુંઝો વૃતાંત. ૧૪

જન્મે કમે હું હિંદુ; ના દુશ્મન, સાચો હિંદુ ત્વ રક્ષક.
કહ્યું મૈનજો આ બુદ્ધાનું, ના બનેશે બાપુ ! લક્ષક. ૧૫

હતિ કારમી આગાહી શું ? તમેજ રક્ષક તમેજ ભક્ષક !
ઉર્ધ્વ બાહુ વિરોધેષ, ન ચ કશ્ચિત શ્રેણીતિ મે ! ૧૬

જુવાનિયા સૌ શાંત થયા ને, ચાલ્યા સંદેશો લઇને.
આઝાદી મળવાની પ્રહેલાં, ત્રીસ મિનિટ બાકી બચાવે. ૧૭

હિન્દુ ન છોડે ઇસ્લામી ત્યાં, ઇસ્લામી ના હિન્દુને.
હિન્દુ મુસલમાન લાઇલાઇના, પોકારો પડીયા ત્યારે. ૧૮

ખલો, ખલા મિલાવી આવે, તુરખ બાળકોને સ્ત્રીયો.
દર્શન કરી પ્ર તસાલેતાં શું, કે'લી આવું નહિ બને. ૧૯

ભલે બીજાં શહેરમાં સરઘસ, વીજળી ને રોશની થયી.
કલકત્તાના કાયમી એકથે, એ સર્વે શરમાઈ ગયાં. ૨૦

મીઠાઈ ખવડાવવાને બદલે, આજે બાપુ શે ઉપવાસ ?
 લગ્ન મરણ ને જન્મ પ્રસંગે, બાપુ કહે કરવો ઉપવાસ. ૨૧
 ઉપવાસ રેંટીયો મીન પ્રાર્થના, જવાબદારી સમજાવે.
 અશક્ય કાર્ય કયાં બદલનો, ગર્વ જરી ના દર્શાવે. ૨૨
 તે દિવસે સૌ પ્રધાન ત્યાંના, પ્રણામ કરવા આવેલા,
 સંબોધનમાં સાદા રહેવા, શિખ વચનો ઉચ્ચારેલા. ૨૩
 સમજે પહેરો છો કાંટાળો, તાજ આજના દિન થઈ.
 સત્તા વૈભવ મોહ જાળમાં, જરાય પડતા ના ફસડી. ૨૪
 સહન શિલતા નમ્ર અહિંસા, આદર્શ પ્રજાના તમે બનો.
 ઉદ્ધાર ગામડાંનો કરવાનો, ઉદ્ધાર ગરીબ હિંદુસ્તાનો. ૨૫
 સત્ય ન છોડો ખરી પરીક્ષા, શંક થાય છે આજ થઈ.
 ઈશ્વર આપો પૂરી સંકેપિતા, ઉચ્ચારી આશિષ વાણી ૨૬
 પંદરમી ને શુક્રવાર, શુભ આઝાદી તહેવાર હતો.
 બનયો ના ભક્ષક, ઓ હિન્દુ, આંગાહી ઉદ્દગાર હતો. ૨૭
 બીજા આઝાદી દિનની, ઉજવણી જોવા ના થોભ્યા.
 “ અમાની માનદઃ માન્યઃ ” ખ્યારા પ્રભુને પંથ વળ્યા. ૨૮

બાપુના જન્મ દિવસો

(જન્મદિન સપ્તાહ)

ખીજી એકટોબર જન્મદિવસ, તિથિ લાદરવા વહી બારસ.
સવારે સાડાત્રણે અમે જાગ્યા. પ્રાર્થના કરી બાપુ પાય લાગ્યાં.
હસતાં હું જોલી “આ તે કયાંનો ન્યાય.”
આજે અમારે શે લાગવું પાય !

બાપુ કહે મને મહાત્મા કીધો, જગ જુએ ના જોટો કે સીધો.
તે દિવસોમાં બાપુ નરમ રહેતા, ઉધરસ શરદીને તાવે પીડાતા.
ઉધરસ ઉંટાટીયા જેવી ચઢે, અસર જેની ત્રણ સપ્તાહ રહે.
દાકતર “પેનિસિલિન” લેવા કહે, જેથી બાપુને થોડી રાહત રહે.

દાકતર ચઢીયેલા રકઝકે, રામનામ ગયું કયાં બાપુ કહે.
રામનામ જો હૃદયાગત થાય આવતી કાલે ખાંસી ચાલી જાય.
વિજ્ઞાનની આ શોધજોજો જે જોટી કેમ કહી શકે કહે તે.
સાચા રામનામ લેનારા લાવો, કેલેરા.....ફેલાવી
શકુનો દાવો.

બાપુ કહે એમાં ઉધ્ધતાઈ છે, આતો પાશેરામાં પેલી પૂણી છે.
આજ તમે લીવર ખાવાને કહેશો, લીવર એક્ટ્રેક્ટ
ઈન્જેક્શન દેશો.

તો શું પરદેશી દવાઓ ખાઉં ? આજસું દાકતરોની
દવા લાવું !

‘સુજલા મુદ્દલા’ આપણી ભૂમિ. આજસે કેવી દશા દયામણી,

નસીબ પાઘડું એનું થશે શું ? હવે રહીના ઈચ્છા કરવા કશું.
ઈચ્છું અડોપ થવા દુનીયામાંથી, રામનામ જપતાં હૃદયથી
ખેઠો નીંભાડામાં પ્રકટેલો અગ્નિ-રામનામમાં, શોધું શાંતિ
જગની.

રહસ્ય રહ્યું જે રામનામમાં-આવડ ઓછી સમજાવી શકું નાં.

આવ્યા તમે જન્મદિન નિમિત્ત, તે તમે પ્રેમનું સુંદર પ્રતિક.
આવતી રેંટીયા ખારસે કાંતો, ક્યું હશે હિંદુસ્તાન નહિતો.
આ અગ્નિ જોવા જીવતો ન હોઉં, પ્રાર્થનામાં સાથ પુરાવો સહુ.
મંગળ પ્રભાતે જે વાણી વહીયા, સાચે રામનામ બોલતા ગીયા.

ફરવા ગયાંતાં અમે સાતવાગે, મળીયા એક અંગ્રેજ ફાટો
લેવાને.

ઈશ્વરનું નામ લેવાને બદલે, નારાજ થઈ કહે આજ શાને.
આચાર્ય કૃપલાની સુચેતા, પાયલાગણે આવેલ ઘણાં.
આજે તમારે ઉપવાસ શાને, પુછેકું મહેં તે સુપ્રભાતે.

પવિત્ર થઈને પ્રાર્થવો મારે, રેટીંયા દેવની શરણે રહેવાને.
ૐ હે રામ અને વળી કોસ, કુલોથી કળા ભરેલા પુરેલા.
બાપુની ખેડકની સન્મુખે, મીરાંખેને સ્વહસ્તે ભરેલા.
જવાહરલાલ ઈન્દિરાગાંધી, ખીરલા કુટુંબ અને મુનશી.

સી. એચ. લાલા જીવરાજ મહેતા, હતાવળી ત્યાં સરદારશ્રી.
સર્વ ધર્મની પ્રાર્થના થઈ, સર્વે જણ ગયેલાં વિખેરાઈ.
ઉધરસ ચઢી બાપુ ન મટી, બોલીયા ત્યાં એક લાઈ.
બાપુ કહે રામ હશે તો મટશે, નહિતર આમાં જાવું જ ગમશે.

સવાસો વર્ષ જીવવા મનીષા, હવે બાકી રહી નથી એ ઇચ્છા
પ્રાર્થો પ્રભુને કાતો બુદ્ધાને, આ દાવાનળમાંથી તું લઈ લેને.
પ્રાર્થો પ્રભુને કાંતો આપોને, સફળાધ અમ હિંદોસ્તાનીને.
નાસીપાસ કદી ના આ જીવનમાં, ખ્રિષ્ટીશરેની સાથે લડાઈમાં.

જીવતાં જોવા ન માગતો હવે, ભાઈભાઈને મારવા ફરે
દશ વાગે બધાં ગયાં નાગયાં, બીજા વધુ લોકો આવતા રહ્યા.
ગાડગીલ દેવદાસ કુડુંબ, શણુંમુખમ ચેટ્ટી આર્થર મૂર.
દાતારસિંહ ભટનાગર મહેતા, સરદાર મણિજીન ગણેશદત્તા.

અબ્દુલ મજીદને બર્માના ઝાંગ, ચીનના હાઈ કમિશ્નર ઝાંગ.
પોતપોતાના વડાપ્રધાનોના, અભિનંદન ને ફળો લાવેલા.
માંડ પરવારી અમે સાડા બારે, માંડ પા ઘંટા સુતેલાં ત્યારે.
ફરી દર્શનાયી આવવા લાગ્યા, સમૂહ કાંતણે ત્રણ વાગ્યા.

આવી ગયાં લેડી માઉન્ટબેટન, ગ્રીધરાણી કબીર હુમાયુન.
ફ્રાન્સના લોજીયરને પત્ની, એવી વ્યક્તિઓ આવેલ ઘણી.
રૂઝેયાના તો ઢગ વળેલા, ખડેનોએ ભેટ દાગીના ધરેલા.
હજરથી વધુ તાર આવેલા, દેશ દેશના સંદેશા લાવેલા.

આખો દિ ખૂબખૂબ આનંદ, રાતે રેડીયાનો કાર્યક્રમ.
રેડીયો સાંભળો આપતો આજે, બાપુજીને મહેં કહ્યુંજે વારે.
એ ભજનોથી સાંભળવાં સારાં, રેડિયા સંગીત મુને પ્યારાં.
રેડિયા બારસને હહાડે, ગુજરાતીઓની સભાની માંહે

જવા કબુલ્યું બાપુએ જ્યારે, સરદાર બોલેલા તે વારે.
મરવા પડેલા હશે તોએ જશે, પૈસાના લાલચુ પુરા તમે છો.
એવા ફેડો તો ઘણાં થઈ રહેશે, હાં હાં કરતાં આમજવાતું હશે.
નહિ ગણકારો તમે કહેતાં બાપુ, હસાહસ ખૂબ થએલી બાપુ.

સભામાં બોલતાં કરી રમુજ, વરસગાંઠ થોડી આજે મુજ.
બાપુ તો છે વાણીયાને લોણીયા. ખાસી નખખાઈથી ન
થોણીયા.

આરામ લેવાદો એવું કહી, બેઠાને હસાહસ ખૂબ થઈ.
બીજી એકટોબર જન્મદિવસ, તિથિ લાદરવા વઢી ખારસ.

— લાવણી —

અગહગતા એ તેજ વિનાના ઉજવશું આ દિવસો કેમ.
મીઠાં સ્મરણો પ્રકાશને મમ હૃદયે દિપક વાટની જેમ.
બાપુની ખ્યારી પ્રાર્થના “ઈશ્વર અલ્લા તેરે નામ્”
બાપુને પ્રભુને પ્રાર્થીએ “સર્વકો સન્મનિ દે મગવાન્”

ભારતીની ભિક્ષા.

ભિક્ષા દેને મૈયા ભારતી, ભેગી ખડો રે દુવાર.
 સ્વરાજ્ય લેવું વર્ષ એકમાં, ભેગી કરે રે પુકાર. મૈયા ભારતી.
 સ્વરાજ્ય સ્વરાજ્ય શું કરે, અહિંસાનાં હથિયાર.
 હિન્દુ-મુસ્લીમ થાઓ એકઠા, પછી કેનાછે ભાર મૈયા ભારતી
 ગરવી ગુજરાત માવડી, દીધો પુત્ર મહાદેવ.
 વિકૃલ-વલ્લભ ભેડલી, કરવા બાપુની સેવ. મૈયા ભારતી.
 ત્રીન કડીયા ત્રાસ ચંપારણે, લાગી ખિહાર આગ.
 રાજેન્દ્રબાબુ આવી મળ્યા, ઘોયા ગળીના ડાઘ. મૈયા ભારતી.
 બોમ્બ ઘેલા બંગાળમાં, પહોંચ્યો શાંતિનો સાઘ.
 દાસ બાબુ આઝાદને, લાગ્યો અહિંસાનો નાદ મૈયા ભારતી.
 હિમાળેથી આવી વસ્યા, ગંગા જીમના દોઆળ.
 ભોળા શિવજીને ગણુપતિ, નહોતું બેટડો બાપ. મૈયા ભારતી.
 જલીયાંવાલા પંતળમાં, વહ્યા ખૂન અમાપ.
 લાલા લજપતે સહુ નહિ, સિંહે માંડ્યો ઘૂરકાટ, મૈયા ભારતી.
 લગવા ઝંડાના પ્રાંતમાં, જય તિલક મહારાજ.
 જન્મસિદ્ધ હુક્ત સ્વરાજ્યના, મંત્ર સિદ્ધિને કાજ. મૈયા ભારતી
 રાણાપ્રતાપના ભામાશા, વસીયા મધ્યપ્રદેશ.
 બ્રજજ જમનાલાલજી, શેઠ શામળશા વેશ. મયા ભારતી.

તામીલ તેલુગુ દેશથી, આવ્યા રાજગોપાલ.
 મેઘા શંકરાચાર્યની, શોભે રાજ સંન્યાસ. મૈયા ભારતી.
 ટહુકે સરોજની કોડીલા, ટહુકે વિષ્ણુ રવિન્દ્ર.
 પચ્યાસ(૨) ઘંટા આરતિ, રણુકી સાબરને કેન્દ્ર. મૈયા ભારતી
 બા જગદંબા સાથમાં, રાણી અમૃતકોર.
 કમળાનહેરૂ કમળાદેવી, દેશ ગજેં યા હોમ. મૈયા ભારતી

—: એકલો જાને રે :—

એકલો જાને એકલો જાને એકલો જાનેરે.
 નોઆખલીમાં હાક સુણી તારી કોઈના આવે રે.
 બાપુ એકલો જાનેરે.

જુ'પડાં બધાં ગાર માટીનાં, નાજિયેરીના છાજે છાએલાં.
 હશે કોઈ પાકા મકાને તે, હત્યાકાંડે, બાક થયેલાં રે.
 બળીને બાક થયેલાં રે. ૨

શ્રીરામપુરના મુખ્ય મથકે, મળેલાં ઘર રહેવાય સુખે.
 કિન્તુ રોજ જવાનું ગામ, એકથી બીજે રે.
 બાપુને એકથી બીજે રે. ૨

હવા ત્યાંની અતિ ભેજવાળી, વરસે વધો મુશળ ધારી.
 પગપાળાના પ્રવાસમાં, રાત ક્યાં રહેશે રે.
 બાપુ ક્યાં રહેશે રે. ૩

- સતીશ બાળુ જીવિશાળી, ઝુંપડાની વ્યવસ્થા કરી.
 હેરવી ફેરવી શકાય તેવું, ઘડયુ ઝુંપડું રે.
 બાપુનું ઝુંપડું રે. ૪
- સવડ કરી પૂરી એમાં, સુવાને પાટો બારી બારણાં.
 પાછલા ભાગે નાનકડી શી, બાથરૂમ રે.
 બાપુની બાથ રૂમ રે. ૫
- જવાનું હર માસીમપુરે, ધીરામપુરથી ચંડીપુરે.
 રોકાઈ રાત શરૂ કરી અમે, યાત્રા સવારે.
 બાપુની યાત્રા સવારે. ૬
- યાત્રાના શુભ પ્રયાણ કાળે, બહેનોએ ચાંદલો
 દીધો ભાલે.
- વૈષ્ણવજનની પ્રાર્થનામાં, સૂર પૂરાવ્યો રે.
 બાપુએ સૂર પૂરાવ્યો રે. ૭
- નિર્દોષ સ્ત્રીઓબાળ કપાયાં, દેવ મંદિરને ઘર જલાયાં.
 ઢાંકવા લાજ વસ્ત્ર ન જ્યાં, ચપલ શે ધરંરે.
 બાપુ અંપલ શે ધરંરે. ૮
- માબણ દેતા છાસ વલોવાયે, હરિદ્રનારાયણની પીડાએ.
 ચંપલ કેમ પહેરાય બોલે, હૈયું વલોવાયું રે.
 બાપુનું હૈયું વલોવાયું રે. ૯
- એક હાથ આલે લાકડી, બીજો મહારા ખસે ટેકાવી.
 સોપારી-નાળિયેરી વચ્ચે બતાં, ગાતાં ફક્તો જાનેરે.
 બાપુ ફક્તો જાનેરે. ૧૦
- કતલ થયેલા સ્થળોમાં, હાડકાં જ્યાં અવશેષ પડેલાં.
 બાળેલાં ઝુંપડાં ભેતાં ભજનો, શાંતિ દેતાં રે.
 બાપુને શાંતિ દેતાં રે. ૧૧

પહોચી માસીમપુર જોયું રે, ઉંચે ને નીચે ખુલ્લે ખાંચરે.
પગ ઘોતાં કહે સતીબાળુનેા મહેલ જોયો કે?

બાપુએ મહેલ જોયો રે. ૧૨

મળશે જગા ત્યાં આરામે, નહિતો ઝાડના ઓથે રહીને.
રામજી રાજે તેમ રહેવામાં, ચિંતા શાની રે.

બાપુને ચિંતા શાની રે. ૧૩

કાર્યકરોને ખાવાપીવા, ભાવથી મળે તે સેવા લેવા.
નિયમ મહેં જે ઘડી આપ્યા તે, હું એ પાળું રે.

બાપુ પોતે પાળે રે. ૧૪

ઇસ્પતાલ બનાવો આમા, અથવાએવાળીજ કામમાં.
અઢળક પ્રેમનો સ્વાર્થી બની, ના સ્વીકારું રે.

બાપુના સ્વીકારે રે. ૧૫

હિન્દુ-મુસ્લીમ ધર્મ ન જોયા. ઉંચનીચ ભેદ ન જોયા.
કતલ કરનારાઓના પજુ, મહેમાન બની ને.

બાપુ મહેમાન બને રે. ૧૬

પાવન કરવા દેહ-ભવનને, અવસર સપાંડીઓ આ ભવમેં
સૌમા ઓતપ્રોત ભજવા, ભાગ્ય ઘડ્યું રે.

બાપુ ભાગ્ય શાળી રે. ૧૭

કુમળાહાથથી કુમળા પાચે, વાગ્યાકાંટાને પડયાચિરાએ.
એટલા દુઃખમાં વર્તે આનંદ વદન મંડળે.

બાપુના વદન મંડળે. ૧૮

૨૬-૩-૫૧

બા-બાપુને બોળે

અપૂર્વ અવસર એવો મારે આવીયો,
ભારત છોડો ચળવળ સન બેતાલીસ લે;
બા-બાપુને સરકારે પકડી લીધાં,
પુર્વા પુનામાં આગાખાની મહેલજો....અપૂર્વ.-૧

બાર વરસની ઉંમર ગત માતા તણા,
મીઠા આશિર્વાદથી મીઠી હુંકમા;
કસ્તુરબાને બોળો ખૂંદતી લાડકી,
નાગપુર કારાવાસે અજગી પડી....અપૂર્વ.-૨

બાપુના ઉપવાસો પછીથી ચિંતામાં,
હૃદયરોગના હુમલા બાને ઘણા થતા;
'દાક્તર ગિદડર અને સુશીલાબેનીએ,
નસ' તરીકે મરી માગણિયું કરી ...અપૂર્વ.-૩

નાદાન બાળકી રાજદારી વાતોમાં,
સમજે શું પણ, ખતરનાક માને મને;
ટોટનહામને લિનલિથગો સમજાવવા,
દેવદાસ — રાજાજીની અર્ચા ફળી....અપૂર્વ. ૪

મારા પિતાજી બાપુના ઉપવાસોમાં,
મળવા ગયા ત્યાં, બાએ ખબરો પુછતાં
નબળી ને આંખો બહુ બગડી જણતાં,
'માતૃહૃદય મુંઝવેને લેવા તલસી રહું....અપૂર્વ.'

આગાખાની દરવાજે પગ મુકતી જ્યાં,
કસ્તુરબા સામે આવી ઉભા. હતાં;
ઝડતી લેતા સુપરિટેન્ડેન્ટ સાહેબને,
જલદી અહર આવવા દેવાને કહ્યું.. અપૂર્વ. ૬

રાત દિવસ માતાની સેવા કરવાનું,
વરસ એકને મહિનો ભાગ્ય મને મળ્યું;
ઠંડીમાં દમ ચઢતાં કે, અનિદ્રાએ
થાકી દીકરીને સુવરાવે સોડમાં....અપૂર્વ. ૭

બાવીસ-બે- સન તેતાલીસનો દિન એ,
પ્રેમાળ માતને પ્રભુએ રહેવા ના દીધી;
દડદડ આંસુ સારંગી જડવત્ હું,
વિદાય લેતાં મોટીબા નિરખી રહી....અપૂર્વ. ૮

બાપુના ખોળે નિજ મસ્તક મુકીને,
રામનામને ગીતાધ્વનિ સુણતાં હતાં;
દીકરી રહે બહુ બહુ સેવા મારી કરી,
ઇશ્વર રાખે ખૂબ સુખી તુજને કહે....અપૂર્વ.-૯

“હવે હું જાઉં” કહેતાં બાપુ આંખોથી,
વદન મંડળે જે અશ્રુ ટપકી રહ્યાં;
અંત ઘડીયો બા-બાપુની જોઈ મહે,
ભાગ્યવાન કે ભાગ્યવેહિન ગણાવવા....અપૂર્વ. ૧૦

મમ હિત ચિંતક માતાને લઈ લેનારા,
 ઘડી એક શ્રદ્ધા ઇશ્વર ઉપરથી ડગી;
 ભજન એક ગાવાનું કહેતાં બાપુએ,
 રામનામ નહિ લઉં નાદાનીમાં વદી....અપૂર્વ.-૧૧

અગ્નિદાહ દઈ પાછા ફરીને રાત્રીએ,
 ચૂડીયો કંઠી દોરો કંકુ પાડુકા;
 “એમાં પ્રેરણા મેળવજો” બાપુ બોલીયા,
 અવશેષ ચીજો બાની મુકતાં મુજ હાથમાં....અપૂર્વ.-૧૨

સતીત્વ કરતુરબાનું વળી કેવું હતું,
 સૌભાગ્યવતી ભાથામાં બાંધી બંગડીઓ;
 સો મણુ કાષ્ટની જવાબાએ ના નંદવાણી,
 અખંડપાંચે પાંચ પ્રસાદી રૂપજો....અપૂર્વ.-૧૩

હવે મને નહિ રહેવા દે અર્ચા ચાલે,
 કારણ કરતુરબા માટે રાખી હતી;
 વિધિએ વિખૂટી પાડી મોટીબાથીને,
 બાપુના વિયોગ વિચારે દુઃખી દુઃખી....અપૂર્વ.-૧૪

અબકી અબકી બહુ રાતે ઉંઘમાંથી,
 સુશીલા બેનને બાપુ થાબડતા મુને;
 પ્રાદા મુહૂર્તે બાપુએ લચ્છી લખી,
 “મનુડી રાતે સુતી હતી બરાબર ના”...અપૂર્વ.-૧૫

પ્રકાશ પામ્યો રાખવા તુજ ને, પ્રભાવતી,
માગણી કરતાં જેલજ શાને માનવી,
રડવાનું છોડી ખુશ થઈલ બહાર જ,
સેવાધર્મીનું હરહાલતમાં શ્રય છે, ..અપૂર્વ.-૧૬

તું સરજ ભોળી પરગણુ સેવાધર્મી,
તોય અલણને થોડી પણ મૂળી ખરી,
રાજકોટ શાળામાં નારણદાસની,
સત્સંગ, કામની કળા અને ગાતાં શીખજે....અપૂર્વ.-૧૭

વરમ એક છોકરીઓ સાથે ગાળજે,
પછી પીઠ થઈને જજે કરાંચી કે ખીજે,
“તારી મા દુંજહું ના” સમજે બસ છે,
પણ સદલાગ્યે બાપુથી ના છૂટી પડી ..અપૂર્વ.-૧૮

બાપુ બા બન્યા.

બાપુજી બંગાળ ગયા ત્યારે રહેતી હું મહુવામાં.
 નોઆખલીથી તાર કરી પાસે રહેવાની દીધી રંભ,
 સાંડી પહેરતી, પણ ના માથું ખુલ્લું રાખું ફેશનમાં,
 જતાંવેતમ્હે પ્રણામ કરવા મસ્તક નામ્થું જોળામાં, ૪

નીચું નમતાં માથું ઉઘડ્યું, સાડી સયાંનું બાનજ ના,
 “કેમ આવી પહોચીને દીકરી” કાન જે થી બાપુ કહેતા,
 શ્રીરામપુરમાં આગળીસમી-બાર-છેતાલીસ તવારીએ,
 મધરાત વીત્યા પછીથી બાપુ કહેતા મુજને જગાડીને ૮

ગુજરાતી સાડીમાં શોભે શેઠાળીઓ જે ‘હી’ડોળે,
 હીંચકવા વા મોટરમાં ફરવા, સીવાય ધંધો ના જોળે,
 ગુજરાતી સાંડી પહેરીને, જો નવ આંઢે તું માથે,
 આંખને જોવુંરે નવ ગમશે, અનુગતું એવું લાગે, ૧૨

બાના જેવી જૂના જમાનાની જહેના ધ્યાનજમાં રાખે,
 માથું ઉઘડી જાય કવચિતનો તરતજ સાવધ ધર્મ જાશે,
 વાત આટલી કરતા પણ નહોતું લાનજ મને યસું,
 કયા સાગવત લેંસની આગળ, કહેતા શા પરથી બાપુ, ૧૬

પંજાબી પોશાક પહેરતી આગાખાની મહેલજમાં,
 પહેરવાનો તારે અહીંયાં મારી સાંથે રહેવામાં,
 “હુ તો તારી મા બન્યો છું ને” એટલે મારે કહેવાતું,
 ખુલ્લે માથે શું કામ કરેછે, એટલું મારે પુછવાતું ૨૦

લાંબા દૂંકા શિર હોયે વાળ, છતાં સ્ત્રીઓ આળે,
અંબોડા શિર ગંગાવનના, કે કૃત્રિમ ઉત તણા બાધે,
હું બહેનોમાં રહેનારો મુજ હાથ બઢાવામાં આગે,
બા પારસણ જેવી કેમ લાગે દક્ષિણ આઠિકા ત્યારે. ૨૪

કશાય એવા લાનવિના, મહે શીખવ્યાં બૂટ મોજાં ધરતાં,
આવી ગયું આટલું બધું કૃત્રિમપણું જે બહેનોમાં,
જેથી અંદરનું જીવન પણ ખોટું થઈ ગયું છે હા હા!
તેને કારણે અત્યાચારો, બહેનો પર થાતા શંકા ના. ૨૮

ખોટા દાગીના ચળકી થોડા અંતે કાળા પડી જતા,
મોહ વધુ લાગ્યો છે એને પહેરવેશ ખોટો ધરવા,
અંતરિક્ષમાં શુદ્ધ હોય એ, માન મનથી મનાયના,
પડતી બહેનોની થઈ તેથી “વળ્યો આટલો” એથીના. ૩૨

નથી સામનો કરી શકવાની હાથેધાર ભલે મુકે દાથે,
બળાત્કારનો કયાથી સામનો વીણુ હથીયાર કરી શકશે.
મુઠી હાડકાં સતી સીતાના ચપટીમાં રોળી શકતો,
મહાશક્તિશાળી રાવણુ ના પવિત્ર મૂર્તિ અડકી શકતો. ૩૬

શરણે થા નહિતર મારી નાખશું ગુંડાઓ ન્યારે કહેતા,
મોતની બીકે શરણે થઈ એવું બનીયું છે અહીંયાં,
કાલ્પનિક કે સાચાં ગણવાં રામસીતા રામાયણનાં,
પણ ઉચ્ચ કલ્પના ઠેવી ભવ્ય એ વળી શકાયે જીવનમાં ૪૦

છે પાત્ર સીતાનું દરેક જહેને સાથે મળવા જેવું,
કૃત્રિમ ચોટલા દાગીનાને સાડીમાંથી કેવું,
કયાંની કયા લઈ ગયા વાતને આગળ વળી પુછતા બાપુ,
નખ હોઠ રંગવાની ફેશન જે દિકરી એનું નામજ શું. ૪૪

શીખવાનું કદી નામ કહ્યું ના બાપુજી, હું હસી પડી,
હોઠ રંગીને લિપસ્ટિક કહેતા નામ ન બાપુ નખરંગી.
હા હા એ લિપસ્ટિક વાપરી રંગેછે નખ-હોઠ બિચારી,
પણ દુર્બળ ફીક્કી પડી ગઈ, જોવાની કુરસદ ના લેતી. ૪૮

લાલઘૂમ નખ હોઠ જ પહેલાં તંદુરસ્ત એ જહેનોના,
અનુકરણ આંધળું કયું છે, માત્ર આપણે પશ્ચિમનાં,
વાંક ભલો પુરપોનો એમાં પણ જહેનો માફી પાત્રજ ના,
શિસ્ત, સભ્યતા, વિનય ! વેક, નિયમતપણું ઉદ્યમશિલતા. પર

ખંત નવું શીખવાની તમન્ના, ટેવ બધા સાથે મળવા,
પાશ્ચિમાત્ય પ્રજાના ગુણ જે, કેટલાય છે શીખવાના,
અહણ ન કીધા, ફેંકી દીધા પર પાઉડર ફેશન લીધાં,
પોકાર કરી કરીને કહું છું છું ભારતની મમ જહેનોને. ૫૬

જહેનોજ હિંદમાં લાવી શકશે, સ્વરાજ્ય સાથે સુરાજ્યને.
ગોઠવણી ઘરમાં અધૂરી, જ્યમ વિના ગૃહિણીના ઘરમાં,
સ્વરાજ્યની ગોઠવણી અધૂરી, રહેશે જહેનોના સાથ વિના,
પણ એતો ત્યારેજ યાયકે, પવિત્ર બનશે જહેનો જ્યારે. ૬૦

પવિત્ર અક્ષર ત્રણમાં મારા ગુણ-અર્થ અનેક સમાયા છે,
!વેક સાથે ત્યાગ, લાજ પડદાનો, પણ મર્યાદા છે.

આંતરિકને બાદ્ય સ્વચ્છતા સાથે સુઘડતા શોભે,
અભાવ આડબરનો પણ, છે સ્વમાન સચ્ચાઈ સાથે, ૬૪
સેવાની ધગશને એવા એવા અનેક અર્થ સમાયાછે,
જ્યા પવિત્રતા ત્યા ઇશ્વરનો સાક્ષાત્કારમાં શંકાના,
આ એક શસ્ત્ર જે પહેનો પાળે અવર શસ્ત્રની જડરજના,
લોઢાના શસ્ત્રોની ત લિમથી, આ તાલિમ તો અધરીછે. ૬૮

પણ સમજે તેને તો તે સાવ સહજને સહેલી છે,
લે મહેં તને એક સાડીમાથી પાઠ આવડો દઈ દીધો,
જવાબદારી માની વહોરી પૂરી કયેં મારે છુટકો,
ઉતારવાને જીવનમા આ પાઠો ત્હારે મહેં શીખવ્યા. ૭૨
લખી આપજે કાલ ડાયરી હું બાણીસ તહે કેટલા પચવ્યા,
સાડા બારનો સવા થયોછે, અત્યારે તું સુઈ જાને,
વિચાર આવ્યો જોખમ વહોયું, તો સાવધાનપણ કંઈ તને,
આધી એ મારી માતા હતી જે અધીરાતે ઉઠાડીને. ૭૬

પાઠ આપતા પ્રેમ દાખવી જ્યમ ઉછેરતી મા કન્યાને,
ત્રણેય માતા લઈ લીધી મારી, અત્યારે તો પ્રભુજીએ,
અંતઃકરી પડત ત્રણેયે વહાલસોયી માવડીઓનો,
પ્રવાહ પ્રેમનો સરખો પાગી જનની-બાને-બાપુનો. ૮૦

“ગંગાના ની- તો વધે ઘરે લોલ
સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે
જનનીની જોડ સખી નદી જડેરે લોલ”
સાથે એ કંડીઓ અનુભવી. ૮૪

વૈષ્ણવજન બાપુ

વૈષ્ણવજન બાપુકે કહ્યો; જન સેવા ભકિત જાની રે ।

મા ભારતીકો મુકિત દિલાઈ; મન અભિમાન ન લાએ રો વે. ॥૧॥

કાલે-ગોરકે ભેદહી જાહે; હૈં માનવખાલ સળી પ્રભુકે ।

રંગદેવકો નિર્મૂલ કરને; ધન-ધૌવન નવ ભુગતાચો વે ॥૨॥

રાજકારણે અર્થશાસ્ત્રમે; અસત્ય વ્યાપક ઇસ જગમે ।

નૈતીક મૂલ્યાંકન દિરા દિયા; સત્યપ્રતિષ્ઠા પૂનઃ કરો વે. ॥૩॥

શ્રમજીવીકે કંઘોંપરસે; થર ઉપલેકો ઉતારના ।

દિખાઈ મહિમા યગ્યકર્મકે; જગકો ભેટ ધરે ચરખા વે. ॥૪॥

અજેય આત્મબલસે અડગરહ; શસ્ત્રાસ્ત્રાં બેકાર કરો ।

માર્ગ અર્હિસા દીક્ષા દિન્હી; યુદ્ધ ત્રાસિત અિસ જગકો વે. ॥૫॥

દલિત-પીડિત હિન્દુજાતિ કે; ભેદ ઉંચનીચ ભુલાદિયો ।

દાર પ્રભુકે કાજ સળી તુમ; અનસન કરકે ખુલા દિયો વે. ॥૬॥

સર્વધર્મકો સમાન સમજે, દેખે સર્વ ઉદય સખકા ।

ભાઈ-ભાઈકે જૈર શમનમે; બલિદાન દિયા નિજ આત્મનકા વે. ૭॥

ગીતાભ્યાસ.

નોઆખલીમાં બાપુ શીખવવા ગીતા,
દશ મિનિટ ઓછામાં ઓછી કાઢતા,
ગીતા અર્થો સાચા જે સમજાવતા,
વ્યાકરણની દ્રષ્ટિ નહિ એમાં જરા. ૪

બાપુ મુજને આગાખાની મહેલજ મા,
ભૂગોળ ભૂમિતિ ગણિત બીજગણિતને,
ઇતિહાસ વળી વિજ્ઞાન શીખવતા સંસ્કૃત,
પણ અંગ્રેજી પોતે કદી ના શીખવ્યું. ૮

જે શીખવતા બીજા સાથીઓ મહેને,
સમય અભાવે, બાની માંદગી કારણે,
પ્રસંગ પડતા વિષયો છુટયા એક એક,
પણ છોડ્યુ ના કદીય શીખવવું સંસ્કૃત. ૧૨

મનુડીને મારે શીખવવી ગીતાજી,
ગીતાના ગુરૂદેવજ મમ બાપુ રહ્યા,
નોઆખલીમાં રળતે દિ પુછતા બાપુ,
અવ્યાસ ગીતાજીનો કયાં મુધી આવીયો. ૧૬

હજાર ગુરૂ બીજા વિષયના યાય ભલે,
નથી કરવા ગુરૂજી ગીતાના અન્યને,
કર્તુ સાંભળતાં દુઃખ થયુ કંઈ બાપુને,
એ ઇચ્છામ તારો ખોટો મોહ છે. ૨૦

સારી વસ્તુ શીખવામાં હજારો થું,
ખડકે લાખ ગુરૂઓ કાં નવ કીજીયે,
સારી વસ્તુ શીખવામાં આવે શરમ શું?
બુદ્ધ્યા ત્યાંથી સવાર ગણીયે આજથી. ૨૪

નથી રહું બહુ કરવાપણું ઉચ્ચારોમાં,
પ્રતિદિન શ્લોકો પાંચ પાંચ મારે લખવા,
અર્થો સંધિ છુટા પાડી કરવાના,
જોઈ સુધારી ખાણ સહી કરતા નીચે. ૨૮

અધ્યાય ત્રીજો ગીતાનો મહિમા યજ્ઞનો,
અભ્યાસ ગીતાનો એ પણ એકજ યજ્ઞછે,
ભગવાન કહે યજ્ઞ કર્યા વીણ માનવી,
ભોજન કરતો ચોરીનું અન્ન ખાય છે. ૩૨

ચોરીનું અન્ન અને કાચો પારો.
હજમ ન થાયે ને કુટી નીકળે વળી,
ઘડીભર યજ્ઞ વિના રહે તો, તે ચોર છે,
હૈયા-સ્થિર ને યજ્ઞ સહેલી વાત છે. ૩૬

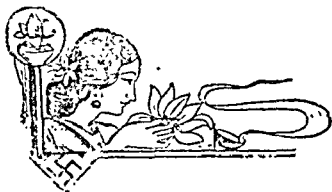
ના જરૂર ધનની, ભુદ્ધિની કે વિદ્યાની,
પરજીપકારી કર્મો સર્વે યજ્ઞ છે,
જીવન જેતું આપું આમજ ચરમય,
માત્ર તેજ નવ ખાતો અન્નજ ચોરીનું. ૪૦

સ્વાર્થ ત્યાગ ને કૃષ્ણપર્ણની વૃત્તિથી,
 ઇશ્વર સાક્ષી સૌ કર્મો સેવા ભાવથી,
 સુખદુઃખ સમ ને નિત્ય સુખને શાંતિ છે,
 શરીર મન બુદ્ધિ જેના પરમાર્થમાં ૪૪

સકાળ જગતની સેવા જેથી થઈ શકે,
 અસંખ્ય માનવી પરમાર્થ જે કરી શકે,
 ગરીબોને રોટી, તારે તારે રામનામ,
 વિચારતા કાતાણુ ક્રિયા એ યજ્ઞ છે. ૪૮

(સોરઠો)

ખરા અર્થમાં યજ્ઞ-માંટી રહ્યોછે રેંટિયો
 સમાયો રેંટિડામાં સાથ, ગીતા બોધ્યો શ્રમયાગ.

પરિશિષ્ટ

(૧) શ્રીરામજન્મ લીલામૃત.

દશરાત્રિ વિશ્વામિત્ર યજ્ઞ:- ઋષિ વિશ્વામિત્રે દશરાત્રિ નામનો યજ્ઞ કર્યો હતો.

એક-ત્રણ-દશ વર્ષ :-શ્રી રામજી કૌશલ્યા માતાને વનવાસ જતા પહેલાં મળવા ગયા ત્યારે માતાજીને બહુ આઘાત ન લાગે માટે ચૌદ વર્ષ ન કહેતાં $૧+૩+૧૦=૧૪$ કહેતાં. (૧૬૫૩માં મારા નાના બંધુ નાસિકમાં રેશનીંગ એક્સીસર હતા ત્યારે એક માસ ત્યાં ગાળેલો તે દરમિયાન નાસિક-પંચવટી રામાયણ પ્રસિદ્ધ સ્થળોએ શ્રી રામજન્મ-લીલા મૃત લખવા પ્રેરણા આપેલી.)

(૨) શ્રી કૃષ્ણ જન્મ લીલામૃત.

માસી પૂતના-જુલણા. પૂતના પછી કંસે મોકલેલી જુલણા-એ પણ શ્રી કૃષ્ણને વિષમય રતનપાન કરાવ્યું હતું.

નીળીડ-કેદખાનું. શકટને તૃણ શકટાસુર અને તૃણાવત વત્સ બક:- વત્સાસુર, બકાસુર,

કુવલયાપીડને:- કુવલયાપીડ હાથીને.

પાન ૪ ઉપર ૩૦ મી લીટી કેટલીક પ્રતોમાં છપાઈ નથી.
“હાથ બાણાસુર હજારો હરિ-ચક્ર સુદર્શન હશે.”

(૩) મહાભારત કથા.

બક નર લક્ષ્મીને:- નરલક્ષ્મી બકાસુર રાક્ષસને.

વેશ કાપડી:- પાંડવો સ્વયંવરમાં કાપડી વેશ ધરીને ગયા હતા.

ગાંગેય:- ગંગાજીના પુત્ર ભીષ્મ પિતામહ.

“વળી પુન્યશ્લોક બની પ્રજાને પાળી યશ પ્રસરાવતા”
ઉપરની લીટી નજાખ્યાનમાંની ઉત્તમ લાગવાંથી એમંજ
હતારી છે.

પુણ્ય શ્લોકો નહો રાજા, પુણ્યશ્લોકો યુધિષ્ઠિર.
પુણ્ય શ્લોકો, વિદેહશ્ચ, પુણ્યશ્લોકો જનાર્દન.

હિંદુ ધર્મમાં ૪ પુણ્યશ્લોક માનવો મનાય છે જેમના
સ્મરણથી પુણ્ય થાય, પવિત્ર ભાવના બાળે.

‘ઉત્પાત....હરીજવા’ વનવાસ દરમ્યાન એક વખત દુર્યોધનના
બનેવી સિંધનો રાજા જયદ્રથ તેમના નિવાસ આગળથી પસાર
યતો હતો ત્યારે પાંડવો મૃગયા કરવા ગયેલા હતા તે તકનો
લાભ લઈ જયદ્રથે પોતાના રથમાં દ્રૌપદીને નાખી હરી જવા
પ્રયત્ન કર્યો હતો.

ચોવીસ હજાર શ્લોક:- શ્રીવ્યાસ મુનિએ પ્રથમ અંક લખ્યો
તેમાં ૨૪૦૦૦ શ્લોક હતા. તેનું નામ “જય” (તત: જયમ
હરીરયેત) હતું. બીજી આવીત ધર્મ તેનું નામ ભારત ધર્મ

અને અત્યારે ઉપલબ્ધ છે તે મહાભારત, જોમાં એક લાંબા શ્લોકો છે. પ્રાચીન કાળમાં કવિઓ લેખકો પોતાની કૃતિઓ પોતાના નામથી પ્રસિદ્ધ કરવાનું પસંદ કરતા નહતા. પરંતુ ઉત્તમ ગ્રંથોમાં દાખલ કરી દેતા.

(ચોવીસ હજાર શબ્દ હિંદી છે. હિંદીમાં ત્રીસ હજાર ગદી છે)

(૪) ગંગા અવતરણ. કથા. વાલ્મિકિ રામાયણના આધારે રચી છે. “ઇશ્વાકુ વંશની વૃદ્ધિને વળી ઉત્તરશે ગંગા ધરા.” ગંગાજી ધરા-પૃથ્વી ઉપર ઉતરશે.

“ત્રિપથગા ખિંદુ સરથી નીસરે” સ્વર્ગ, પૃથ્વી અને પાતાળમાં વહેતી ત્રિમાર્ગ ગામિની ગંગાજી ખિંદુસરોવર હિમાલય-માંથી સાંત પ્રવાહ રૂપે નીકળે છે.

“સરી કણ્થી સરી સાગરે સરી રસાતળમાં ભસ્મપર” જનુ મુનિએ ગંગાજીને મુક્ત કીધાં તેના પ્રવાહ તેમના કાનમાંથી વહેવા લાગ્યો, સાગર સુધી વહ્યો અને ત્યાંથી રસાતળમાં જઈ સાઠ હજાર સગર. પુત્રોની ભસ્મ પડી હતી. તેના ઉપર વહી ઉદ્ધાર કર્યો.

(૫) પ્રેમજાળ્યોતિ-Lead Kindly Light.

શ્રી એડવીન આર્નોલ્ડના કાવ્યનું, શ્રી નરસિંહરાવ દીવેદીયા

એ, કરેલા અનુવાદ. કાવ્યની વર્ણવિત છે.

“ઈશનું વ્યાપેલું....પર ધન વાંછુના.
 ઈશાવાસ્યં ઈદમ્-સર્વમ્ ચત્કિંચ જગત્યાં જગત્,
 તેન ત્યકતેન ભુંછુ યા મા ગૃધાકસ્ય સ્વિત્ ધનમ.
 “સત્ય ધર્મં સુવર્ણં નિવાર”

હિરણ્યેન પાત્રેષુ સત્યસ્યાપિહિતિમ્ મુખ્યમ્
 તત્ત્વં પૂષન અપાવૃણુ સત્યધર્મા દ્રષ્ટયે.
 ઈશાવાસ્ય ઉપનિષદના પ્રથમ અને અંતિમ બે મંત્રો
 ફળતું ના.....નહિત્યાગ, રહીને નિંદા સ્તુતિમાં સમાન.

કર્મણ્યે વા ધિકારસ્તે, મા ફલેષુ કદાચન
 મા કર્મ ફલ હેતુ ભૂંમા તે સંગો સ્ત્વ કર્મણિ

તુલ્ય નિંદા સ્તુતિ મૌની, તુલ્ય નિંદાત્મસંસ્તુત.
 ગીતા ૨-૪૭, ૧૨-૧૬, ૧૪-૨૪.

સંત મહંતોની.....ન લોભ
 સંત મહંતની ઉપેક્ષા અથવા અવહેલના નથી પરંતુ
 “અતિ સર્વત્ર વર્જયેત “ભાવ સાથે મધ્યમ માર્ગ સારોએ
 ભાવના છે.

“કર્ણાથી હણીને અજ્ઞાન તેષામેવાતુ કર્મપાર્થમ્
 અહમજ્ઞાન્તમઃ” નાશયામિ.....

અસત્યેથી દોરો સત્ય માર્ગ “હૈં અસતો મા સદ્ગમય”
 અંધારેથી દોરો જ્યોતિર્માર્ગ “તમસો મા જ્યોતિર્ગમય”
 મૃત્યુજય દોરો અમૃત માર્ગ “મૃત્યોઃ મા અમૃતં ગમય”
 “પાકે ત્રે ફળ ડીંટાથી જ્યારે” મૃત્યુજય મંત્રનું ઉત્તર પદ

મ્યબકં યજ્ઞમહે સુગંધિ પુાંષ્ટ વધનમ્
ઉવોરુકં ઇવ બંધનાત્ મૃત્યોઃ મુક્તિય મા અમૃતાત્

વૈદિક સ્તુતિમંત્રો અને ગીતાજ્ઞના સારરૂપ શ્લોકના
જાણ સમાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

“અણુવિદ્યાસ ભય ને દ્રેષ સંહારે.”અનાદિથી માવ જાત”

શ્રી આઈઝનહોવરે ૪ સ્વાતંત્ર્ય Freedom
from (1) Distrust (2) Fear (3) Jealousy
and (4) Freedom of Worship સમગ્ર માનવજાત
ભોગવે એ હેતુએ સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘ ‘UNO’ ના બંધા-
રણમાં પ્રસ્થાપિત કર્યા છે.

“માટી કોડીયે ટગમગતા દીપકની, સાચવી સોડીયે જ્યોત”

વર્ષો પહેલાં વડોદરા થીઓસોફીકલ લોન્ગમાં કવિશ્રી
સુંદરમે એમના વ્યાખ્યાનમાં સાધકની એકાગ્રતા કેવી હોવી
જોઈએ તેના ઉદાહરણમાં કહેલું કે :—પહેલાંના સમયમાં
દિવાસળીનો વપરાસ બહુ નહતો. ત્યાં સુધી સાધનસંપન્ન
માણસને ત્યાં દિવો પ્રગટે તેમાંથી આડોશી પાડોશી બેનો
પોતાના કોડીયામાં દિવાની વાટ સળગાવી આઢેલા સાક્ષાત્
માથેથી એક હાથ કાટપુછે ઢંકાય તેવું સોડીયું વાળી તેમાં
દિવો રાખી લઈ જાય જેમાં બહારના પવનથી જ્યોત હોલ
વાય નહિ અને સાદલો સળગે નહિ તે બંને જોવાતું !

૬ અક્રોધ :-ક્રોધને શી રીતે છૂતવેા તેનોા માર્ગ ભગવાન બુદ્ધ બતાવ્યો છે. “અક્રોધેત જીને કોથ.” અક્રોધથી ક્રોધ છૂતવેા એવો સરળ અને મિતાક્ષરમાં જવાબ-માર્ગ-દર્શન ધીબુ નહિ હોય. કવિ નર્મદનુ “ નવ કરશેા ક્રોધ શોક રસિકડા” કાવ્યના ધ્રુવમાં શોકને બદલે ક્રોધ મુક્યો છે!

૭-૯ મ ગલાબટકો

“ સામાસી શ્વસુરે ભવ ” કણ્વ મુનિએ શકુંતલાને મળાવતાં આશિર્વાદ આપેલા શબ્દો જે મૂળ ઋગ્વેદમાં છે.

સઆસી શ્વસુરે ભવ, સઆસી શ્વશ્વાં ભવ;
નનાંદરી સઆસી ભવ, સઆસી અધિદેવૃષુ, ઋ. મં. ૧૦-૮૫-૪૬

ડગલાં સાત ભરો.....અડગતા થડો.

હિન્દુ લગ્નવિધિમાં વર-વધુ સપ્તપદિ વિધિમાં સાત ડગલાં સાથે સાથે ભરીને છવનસખા-સાથી બને છે. દરેક ડગલે પતિ પત્નીને ડીકુંબિક સમૃદ્ધ જિવનમાં દોરેા એવી વિષ્ણુ ભગવાનને પ્રાર્થના કરે છે-

ૐ એકમ્ ઇમે, દેવિર્જં, ત્રીણિ રાયરપોપાય, તુત્રીયે માયોભવાય.

પંચ પશુભ્યઃ વડ્, ઋતુભ્યઃ, સખે સપ્તપદાભવ, સામામ્

અનુમતા ભવ.

- (૧) એકે ઈષ્ટ કલ્યાણે વિષ્ણુ દોરજો તને.
 (૨) બીજે બલ સામથ્યે " "
 (૩) ત્રીજે ધનસમૃદ્ધિ " "
 (૪) ચોથે સુખ સંપત્તિ " "
 (૫) પશુપાલન પ્રતિ દોરો વિષ્ણુ પાંચમે તને.
 (૬) છઠ્ઠે ઋતુમાં સ્વાસ્થ્યે વિષ્ણુ દોરજો તને
 (૭) સજો સપ્તપદા થાઓ, મને થાઓ અનુવ્રતા.

લગ્નવિધિ પુરી થાય એટલે આચાર્ય કુવતારકતું દર્શન કરાવી તેણે અચળ રહેવાનું અને કન્યાનો ભાઈ નાના પત્થર (અરમા) ઉપર બહેનના પગને અંગુઠો દાબી અડગ રહેવાનું સૂચન કરે છે.

આંરોહો સમુપધત્સ્વ હસ્તં પરિબ્રાજસ્વઃ
 ભયા સુમનસ્ય માનઃ પ્રજાં કૃષ્વાયામ્ ઇહ
 મોદમાનૌ દીર્ઘવામાયુઃ સવિતા કૃણોતુ (અથર્વ ૧૪-૨-૩૮)

આચાર્યના આશિર્વાદ મંત્રને “વાધો આગળ.....
 અર્થો દીર્ઘાયુધ્ય દેવ-સવિતા” ના શું અર્થ છે.

૧૧ મહીડાનાં દાણ :-આજકાલ કૃષ્ણભક્તિને નામે થતી રાસલીલાઓ પ્રત્યે નાપસંદગી દર્શાવવા લાખ્યું છે. શુકદેવજીએ શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે કે :-

મહાદેવના જેવી શક્તિ જેની પાસે ન હોય એવો પુરૂષ વિષ્ણુ લક્ષણ કરતાં નાશ પામે છે તેમ ઇશ્વરનું અનુકરણ કરનાર નાશ પામે છે.

૧૨ આદર્શ વિદ્યાર્થી : શાળા, મહાશાળાઓના આચાર્યોને વિનંતિ કરું છું કે આ ગીતને નિત્યની વિદ્યાર્થીઓની સમૂહપ્રાર્થનામાં સ્થાન આપે.

શ્રીમદ્ભાગવતમાં વિષ્ણુ ભગવાનનાં ચરિત્રો-લીલાઓ મુખ્યત્વે છે. પરંતુ ભાગવતકાર મંગલા ચરણમાં “પરમ સત્ય ધીમહિ” સત્ય એજ પરમેશ્વર અને એનું ધ્યાન ધરીએ છીએ કહે છે. શ્રી શુકદેવજી પરિક્ષીતની ધર્મસભામાં ભગવદ્ પ્રેરણાથી પધારે છે. રાજાની ભગવદ્ ગુણાનુષ્ટોવાદ સાંભળવાની તત્પરતાથી પ્રસન્નથઈ શ્રીમદ્ ભાગવત કથા કહેવાનું શરૂ કરે છે, તેઓશ્રી ને પણ મંગલાચરણ રૂપે ભગવદ્ સ્તુતિ કરવી જોઈએ તેવો ખ્યાલ બીજાસ્કંધના ત્રીજા અધ્યાય પછી આવ્યો ! ચોથા અધ્યાયના ૧૨ થી ૨૫-શ્લોકોથી મંગલાચરણ કયું તેમાના ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ શ્લોકોમાં સુમદ્રા શ્રવણ પુણ્યથ્રવણ-પુણ્યશ્લોક પરમાત્માને નમોનમઃ વધા છે. (શ્રી હાંગરે શાસ્ત્રાજ્ઞના પ્રવચનોના આધારે)

જન્મા ઘસ્ય યતઃ વેદાન્ત સુત્ર ૧-૧-૨; આના-જગતના જન્માદિ જ્યાંથી એવા સત્ય સ્વરૂપ પરમાત્માનું ધ્યાન ધરીએ છીએ. બિંબોપદેશઃ- ભાગવતમાં પરમાત્માને બિંબ અને જીવને પ્રતિબિંબ કહ્યા છે.

‘નારદજીનો આદેશ:-

ઉશિર્ ક્ષય:-ઉશિર્-પરમાત્મા બ્રહ્મ: ક્ષય-નિવાસ. બ્રહ્મ-
નિષ્ઠ. ક્ષય નિવાસના અર્થમાં વેદમાં વપરાયેલો શબ્દ છે.

તત્ત્વમા અરમ્ ગમામ વ: યસ્ય ક્ષયાય જિનવય.

આપ: જનયથા ય ન: (શુકલ યજુ ૩૬-૧૬).

રસેભયાં અન્ન બહુ પ્રાપ્તથાઓ; યસ્ય નિવાસ, સ્વર્ગ તૃપ્ત.
અમને બતાવો સુપ્રજનન્ સમર્થ.

જ્ઞાન નિરંજન :-અંજન વિનાનું, ટાપટીપ વિનાનું
વિશુદ્ધજ્ઞાન. ઉરુકમ :-ઉરુ પૃથિવી, કમ પ્રદક્ષિણા કરવી.
સૂર્વ-વિષ્ણુ

“ત્યજ પ્રેયધર્મો લજ્જતાં હરીચરણ”.

સરખાવો ગીતાંજી પ્રલોક ૬-૩૮.

કચ્ચિનોઽ હય વિબ્રજ્ઞા રિદ્ધન્ના ભમિવ નશ્યતિ.

“શ્રી ભાગવત સારોધાર” (અંગ્રેજી ભાષાંતર)

શ્રી નાનાલાલભાઈ શાહનું (નિવૃત્ત પ્રિન્સિપાલ શ્રોફ મેમો-
રયલ હાઈસ્કુલ વડોદરા) પુસ્તક અનાયાસે જો-આર દિવસ
મને વાંચવા મળ્યું હતું. તેમાટે તેઓ શ્રીનો આભાર માનું છું.

શ્રી નારદજીની વ્યાસ મુનિને ભાગવત લખવાની પ્રરણાના
પ્રલોકો ૧-૫-૧૦થી ૨૧ નું સમપ્રલોકી કરવામાં શ્રીકૃષ્ણ-
શંકર શાસ્ત્રીના શ્રીમદ્ભાગવત (પ્રથમ દ્વિતીય સ્કંધ) નો
આધાર લીધો છે એ માટે તેઓશ્રીનો પણ આભાર માનું છું.

સંસ્કૃત શ્લોકો, સંધિઓ અને તેટલી છુટી પાડીને તેમજ ગુજરાતી લિપિમાં છાપ્યા છે, જેથી વાંચવામાં અને સમજવામાં સરળતા રહેશે એ હેતુ છે. છપાઇમાં રહી ગયેલી ભૂલો માટે ક્ષમા યાચું છું.

અન્વય:-કાર્ય કારણ. સ્વરાટ:-સ્વરાજ. સ્વયં પ્રકાશ.

વિનિમય:-બદલો બદલો, એકબીજામાં આલાસ.

ત્રિસર્ગ:-સર્ગ, ઉપસર્ગ, વિસર્ગ; સર્જન, પાલન, પ્રલય.

કુહંક:-કપટ, માયા. પ્રેન્નિજત:-વાળીબુડી સાફ કરેલું.

તાપ ત્રય :-ત્રિવિધ તાપ આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ.

આલય:- લય પર્યંત સમાપ્તિ સુધી.

સુભદ્ર શ્રવણ:- જેમનું નામ શ્રવણ કલ્યાણકારી હોય.

(સુચિશ્રવ). ઇક્ષાત્રયી-રૂગવેદ, યજુર્વેદ અને સામવેદ.

નય હમ સુવાતા:- ન્યાય યોગ રામાયણ ભારત કથાઓ.

દ્વિપદગુણ=૧૨ ગુણો.

“ ધર્મશ્ચ સત્યં ચ હમસ્તપશ્ચ,

અમાત્સર્યં હૃતિસ્તિતિસાઽનસૂયા;

યજ્ઞં ચ દાનં ચ ધૃતિઃશુતંચ

મતાનિ વૈ દ્વાદશ બ્રાહ્મણસ્ય ”

અસાહત્મભાવ:- જગત અસત્ય અને તેમાં રમતો

આત્માભાવ.

ભાગવત સારોધારમાં પાઠ આ પ્રમાણે છે.

“ વિપ્રાત દ્વિપં ગુણં યુતાત્ અરવિંદનાભ. ”

ગુણી જ્ઞેય યુક્ત વિપ્ર, જે નાભિપદ્મ.

ગાંધી ગીતો

સયાજીગંજ સેવાસમાજ પ્રતિવર્ષ બાહરવા વઢી ૧૨ થી ૨૭ ઓક્ટોબર વચ્ચેના દિવસોમાં ગાંધી જયંતિ ઉજવે છે. ૧૯૪૮ ના જયંતિ ઉત્સવમાં સફળત શ્રી પુનિત મહારાજના બજનોના કાર્યક્રમમાં તેઓશ્રીએ સ્વચ્છિત બાપુને સ્મરણાંજલિ અર્પેતું એક ગીત ગાયું હતું. જેમાંના એક બોલ “બાને બાપુની બેલડી ક્યાં બેશું ફરી ?” હૃદયને સ્પર્શી ગયો. અને બાપુના સ્મરણો શુંજવા માંડ્યા, જે “બાપુ સાબરમતી શું નહિ આવે ફરી ?” ગીતમાં સાકાર થયાં. સફળત પ્રોફેસર શ્રી ચતુરભાઈ પટેલને (શુજરાતીના પ્રોફેસર બરોડા કોલેજ) મારો પથમાં આ લખવાનો પ્રથમ પ્રયાસ બતાવ્યો. (ડાકેર હાઈસ્કુલમાં બણતો ત્યારે તેમના પ્રેમ અને માર્ગદર્શનથી શુજરાતી સાહિત્યસભાની પરીક્ષા ઉત્તીર્ણ કરી હતી. તેઓશ્રી ત્યારે પથ હું કંઈ પથમાં લખું એવો આશંક રાખતા હતા.) ઘણા ખુશી થયા અને એક ઉત્તમ સૂચન કયું કે કાવ્યમાં કઈશવાણી ન શોભે. મૂળ કાવ્યમાં મહે બાપુના શબ્દો “કાગડાને કુતરાના માતથી મરૂ તો ગલે.” મુકેલા કાઢી નાખી.

“વિષ્ણુસ્વરાજ કઈ નહિ બીષણ પ્રતિજ્ઞા સાથમાં ફેરવ્યા.”

(૧) બાપુની યાદ :—હૃદયકુન્જ-સાબરમતી આશ્રમમાં
પુજ્ય બાપુના નિવાસ સ્થાનનું નામ.

“છેલ્લો કટોરો ઝેરનો, તું ગોળમેણમાં ગયો પી,”
 પુન્ય બાપુ ગોળમેણ પરિપદમાં જવા મુંબાઈથી
 સ્ટીમરમાં રવાના થવાના સમયે રવ. શ્રી મેઘાણીએ
 “છેલ્લો કટોરો ઝેરનો, તું પી જશે બાપુ” કાવ્ય
 એમને અર્પણ કર્યું હતું.

એકની સરહદ :—ભારતના ભાગલા પડ્યા ત્યારે
 પંજાબ અને સરહદ પ્રાંતમાં ભારત અને પાકિસ્તાનનાં
 લશ્કરો ગોઠવાઈ ગયાં હતાં છતાં લાખોની કતલ
 થઈ હતી બંગાળમાં પૂન્ય બાપુ અને શંહીદ
 સુહરાવદી વચ્ચે ૧૩ ઓગસ્ટે નોઆબલીની હિંદુ
 વસ્તીના સલામતીની સમજુતી થઈ (જુઓ કાવ્ય,
 “ પંદર ઓગસ્ટ સુહતાલીસ ”) તેથી કેાઈ અન-
 ઈચ્છનીય બનાવ બન્યો નહી આંથી લોડ માઉન્ટ-
 બેટને મહાત્માજીને અંગલિ આપતાં કહેલું
 ‘ ONE MANS BORDER ’

- (૪) મારે દાકતર રામ :—નિર્મળદા :— નોઆબલી
 પ્રવાસની દેખરેખ નિર્મળબાબુ રાખતા હતા. ગુજ-
 રાતીમાં માનાઈ નામની જોડે લાઈ અગર પહેન
 બોલીયે છીએ તેમ બંગાળીમાં નિર્મળજાઈને
 નિર્મળદા અને નર્મળબેનને નિર્મળદી કહે છે.

મુવરાવ્યા સેજ : સેજ (શય્યા) પધારીમાં
 મુવારાવ્ય.

(૫) ડબ્બો જે ખાનાનો :—માંડી સોઈ કરવાઃ—મરાઠીમાં
રસોઈને સોઈ-સોઈપાક કહે છે.

(૬) “ અશ્મા ચ મે ” શુકલ યજુર્વેદ અધ્યાય ૧૮ ના
૧૩ મેા મંત્ર.

અશ્મા ચ મે મૃતિકા ચ મે ગરયશ્ચ મે ...યજ્ઞેન
ઠલયન્તામ્.

અશ્મા, મૃત્તિકા, ગિરિ, પર્વતો, રેત.

વૃક્ષો. સુવર્ણ અથ-લોહ, રયામ-તારા

લોહ-કાંસુ, સીસુને ત્રપુ-કલાઈ.

યજ્ઞેથી યજ્ઞાર્થે શિવસંલપ તો હું.

યજ્ઞમાન ભગવાન પાસે સંપત્તિની માગણી કરે છે.
તેમાં અશ્મા-પથ્થર, મૃત્તિકા-માટીનો પણ સમાવેશ
કરે છે.

સાદો અર્થ “ મારે પથ્થર પણ ” થાય. પણ મે નો
અર્થ પણ થાય છે તે અહિં ઘટાવ્યો છે.

(૭) પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલીસ :

ઉચ્ચ જાતું વિદોમ્યેષ ન ચ કલિત શ્રુતિભિ મામ્

મહાભારતના ભયાનક મુહૂર્તના અતે ખિન્ન થઈ
મહર્ષિ વ્યાસ યોદ્યા હતા. આજ વાક્ય પુ.
મહાત્માજી પણ સ્વાતંત્ર્યપક્ષીની હિંદુ-મુશ્કીમ
કાપાકાપીથી ખિન્ન થઈને યોદ્યા હતા.

અમાની માનહ માન્યા (વિષ્ણુસહસ્ર ૨લોક ૬૩)
ભગવાનનાં નામે (૧) અમાની, માનની સ્પૃહાવિના-
ના (૨) માનહઃ માનને થોગ્ય અને (૩) માન્યાઃ
સર્વમાન્ય ગણાવ્યાં છે,

- (૧) "મખમલ છાથી ધરતિ પર" પૂ. બાપુએ નોંધાખ-
લીના અત્યાચારથી વ્યથિત થઈને અતિશય ગરીબ
મજૂરનાં દુઃખમા સહભાગી થવા પદયાત્રામાં
અંપલ ન પહેરવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો.
(જુઓ કાવ્ય એકલા જાનેરે) પણ કેઈએ તેનું
કારણ પુછતાં જવાબ આપેલો કે આંહની ધરતિ
લીલીછમ મખમલ મુલાયમ જેવી છે !

- (૨) "ભારતીની ભિક્ષા"માં પૂજ્ય બાપુ દક્ષિણ આફ્રિકા-
માંથી આવી રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં જોડાયા ત્યારે
આખા ભારતના બધા પ્રાંતો-પ્રદેશોના આગેવાનો
તેમની સાથે જોડાયા તેમનાં આછાં આછાં રૂખા-
ચિત્રો દોરવાનો પ્રયત્ન છે "તેન કઠીયા ત્રાસ
અંપારણે:- અંપારણ ઉત્તરખિહારમાં દર વિધામાં

તીનકાઠી ૩/૨૦ જમીનમાં ગળીનું વાવેતર ફરજિયાત હતું. તેના સામે અંપારણ સત્યામહ થયો હતો.

“હિમાચેથી આવી વરુયા ગંગા જુમના હોઆળ”
હિમાલય કાશ્મીરમાંથી નહેરૂ કુટુંબ ગંગા જુમના વમચેના હોઆળ પ્રદેશ અલ્લાહાબાદમાં આવી વરુયા હતા.

પચાસ ઘંટા આરતિ “ મહાકવિ. શ્રી નાનાલાલનું મહાત્માજીની ૫૦ મી વર્ષગાંઠ પ્રસંગે લખેલા કાવ્યને પહેલો જોલ હતો “ પચાસ પચાસ ઘંટા આરતી વગડાવો ”

(૧૦) એકલો જાનેરે:- કવિશ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોરનું પ્રસિધ્ધગીત.

“ એકલો જાને, એકલો જાને એકલો જાનેરે ”
જેનું ભાષાંતર ગુજરાતીમાં પૂજ્ય મહાદેવભાઈ દેસાઈ એ કરેલું છે.

(૧૨) “ અંખોડા શિર ગંગાવનના ” જે સ્ત્રીઓને વાળ ફરજિયાત કાઢી નાખવા પડ્યા હોય અથવા ધાર્મિક માન્યતા મુજબ મદ્રાસ ભણના મંદિરોમાં સ્ત્રીઓ શિર મુંડન કરાવે છે. તે વાળના ચોટલા ગંગાવન કહેવાય છે. (અને હાલમાં તો તે પરદેશી હુંડીયા મળુ કમાવી આપતો ઉવોગ બન્યો છે !)

“ગંગાનાં નીરતો વધે ઘટેરે લોલ ”

કવિશ્રી જોટાદકરના “ જનની ” કાવ્યમાં છે.

શુદ્ધિપત્રક નં. ૨.

પાન	લીટી નં.	આશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૦	૧	ક્રિંચત્	ક્રિંચિત
૧	૫-૯	જળ્યા, દશરથે	જતાં, દશરથ
૭	૧૩	અભિપાપ	અભિશાપ
૧૨-૧૭-૫૬	૧૫-૩-૧૯	સ્વાથ્ય-પૂર-પૂરા	સ્વાથ્ય-પૂર-પૂરા
૧૫	૧૪	રાત	રાતે
૨૬	૨-૬	હૃદા-વેદ્ય	હૃદા-વેદ્ય
૨૮	૧૨ ૧૭	મંગલાનિ, ધયો	મંગલાનિ તે, ધયો
૩૦	૧-૨-૯	સુહૃદૃતમ-ત્રિવર્ગ	સુહૃદૃતમ-ત્રિવર્ગ
૩૧	૧૫-૧૬-૨૦	મન્યંત-સુહૃદઃ-ભૂરમાનઃ	મન્યેત-સુહૃદઃ-ભૂરિમાન
૩૪	૬-૯	પ્રતગ્રાસ-નિમત્ત	પ્રતિગ્રાસ-નિમિત્ત
૩૬	૧	હિતું-સૂર્યં ॥	અહિતું-સૂર્યંથી
૩૭	૨-૩	આર્પંતં-શ્રીચશ્રવા	આર્પિંતં-શ્રીચિશ્રવાઃ
૮૦	૬	સત્યધર્મો	સત્યધર્મોય
૮૪	૧૦	પરિક્ષીતની	પરીક્ષિતની